

Vauvarahasto

Ylisukupolvisen rahaston perustelut ja rakenne

Työpaperi 12 / 2026

Max Heino, Stepan Zaretckii, Jarkko Nissinen, Venla Berg, Miika Mäki, Tuure Pelkonen,
Lyman Stone ja Anna Rotkirch

Väestöntutkimuslaitos

Väestöliitto ry, toukokuu 2026

Tiivistelmä

Väestöliitto ehdottaa uutta Vauvarahastoa lapsiperheiden ja toivotun lapsiluvun saavuttamisen tukemiseksi Suomessa. Vauvarahasto nojaa kolmeen periaatteeseen: tuki painottuu ensimmäiseen lapseen, kannustin on riittävän suuri vaikuttaakseen perheiden päätöksiin, ja malli mahdollistaa perheen perustamisen varhaisessa ikävaiheessa.

Suomen syntyvyys on laskenut merkittävästi verrattuna vuosituhannen alkuun. Suomalaiset toivovat keskimäärin kahta lasta, mutta yhä useampi jää lapsettomaksi. Tällä hetkellä korkeatuloiset suomalaiset parit perheellistyvät huomattavasti todennäköisemmin kuin matalatuloiset saman ikäryhmän parit. Kansainvälinen tutkimuskirjallisuus osoittaa, että taloudelliset kannustimet vaikuttavat syntyvyyteen suhteessa niiden kokoon. Tärkeää on myös yhteiskunnan laajempi perheystävällisyys.

Vauvarahasto-mallissa jokaiselle Suomessa syntyvälle lapselle avattaisiin rahastoon 5 000 euron osuus, jonka varat vapautuisivat käyttöön silloin, kun henkilö varttuessaan saa oman lapsen. Pääoma sijoitetaan julkisiin arvopapereihin useiden vuosikymmenten horisontilla, ja se kasvaa korkoa korolle - tuottojen avulla. Sijoituksen arvosta tilitetään vanhemmille 70 prosenttia ensimmäisen lapsen kohdalla ja toisen lapsen syntyessä jäljellä olevasta summasta maksetaan 60 prosenttia. Loppuosa maksetaan kolmannen lapsen syntyessä. Käyttämättömät tuotot palautuisivat rahastoon. Maksut säädellään niin, että ne eivät suosi lastensaannin lykkäämistä.

Vauvarahaston vaikutus alkaa näkyä vasta sukupolven päästä, joten tarvitaan lisäksi myös välittömiä toimia. Väestöliitto ehdottaa noin 20 vuodeksi uudenlaista perhe-etuutta, kolmesta ensimmäisestä lapsesta maksettavaa syntymäbonusta nykyvanhemmille: 5 000 € ensimmäisestä, 2 000 € toisesta ja 500 € kolmannesta.

Rekisteriaineistolla 2020-luvulta tehty agenttipohjainen väestösimulaatiomme osoittaa, että väliaikainen malli voisi nostaa kokonaishedelmällisyysluvun nykyiseltä noin 1,3:n tasolta noin 1,6:een ja täysi Vauvarahasto-malli edelleen lähemmäs kahta lasta naista kohti. Tämä vastaisi lapsilukua, jota suomalaiset itse toivovat. Etuudet vähentäisivät elinikäistä lapsettomuutta ja tuloluokkien välistä eroa perheellistymisessä.

Vauvarahaston ja väliaikaisen mallin keskimääräinen vuosittainen julkinen kustannus jaksolla 2027–2075 on yhteensä arviolta noin 325 miljoonaa euroa. Vauvarahaston odotetaan olevan pääosin itseään rahoittava sukupolven kuluttua.

Uuden yhteiskuntapoliittisen innovaation myötä Suomi voisi profiloitua kansainvälisesti perheystävällisen politiikan edelläkävijänä ja esimerkkinä sukupolvien välisestä solidaarisuudesta ikääntyvissä yhteiskunnissa.

“Selvitetään mahdollisuutta luoda taloudellinen kannustin, jolla voitaisiin aikaistaa lasten saamista lapsitoiveiden toteutumiseksi ennen ikää, jossa hedelmällisyys alkaa laskea.”

Toimenpiteitä lapsitoiveiden tukemiseksi ja syntyvyyden kohentamiseksi. Väestöpoliittisen ohjelman valmistelutyöryhmän muistio. Valtioneuvoston julkaisuja 2025:35.

“And so this generational wedge where more and more of our nation’s resources are going to take care of the elderly, while we’re having fewer and fewer babies, which is not the way a forward-looking dynamic economy society looks like. That mismatch and that increasing burden and the lack of investment in kids, I’m worried that to be a forward-looking society, one where people are optimistic and feel like they can have kids, we actually need to be spending much more on kids, but our ageing population is taking up more and more of our resources.”

How will falling fertility rates hurt the economy? With Melissa Kearney. *Financial Times* 1.5.2026.

“So, what is to be done? ... The correct answer is to help and reward parents, especially mothers. What they do shapes the future. The rest of us can only help.”

Martin Wolf: To raise low birth rates, we must help mothers. *Financial Times* 25.2.2026

Kirjoittajien välinen työnjako, yhteistyötahot ja rahoitus

Väestöliiton hanke "Taloudelliset kannustimet syntyvyyden tueksi" kiittää Kelaa yhteistyöstä lapsilisiä koskevilla simulaatioissa. Hanke on saanut rahoitusta Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitralta.

Kirjoittajien osuudet: MH aloite, konsepti, työpaperin ensimmäinen versio ja kustannuslaskelmat, SZ väestömallinnus, JN väliaikaiset mallit ja konsepti, VB ja MM rekisteriaineisto-osaaminen, TP kannustinliite, LS syntyvyyden asiantuntemus, AR ohjaus, kuvailevat tilastot ja rahoitus. Kaikki kirjoittajat osallistuivat käsikirjoituksen viimeistelyyn.

Suomenkielisestä versiosta on tehty englanninkielinen versio, joka on osittain sovellettu kansainväliselle lukijakunnalle. Tekoälyä on hyödynnetty työpaperin käänöksissä ja taitossa.

Sisällys

Tiivistelmä.....	2
1 Taustaa.....	6
1.1 Syntyvyyden lasku ja väestön ikärakenne.....	6
1.2 Syntyvyyden toipumisen haasteet.....	9
1.2.1 Esikoisia syntyy vähemmän ja myöhemmin	9
1.2.2 Tulojen yhteys perheellistymiseen	11
1.3 Vanhemmuuden kustannukset jäävät osin korvaamatta	13
1.4 Taloudellisten kannustimien yhteys lastensaantiin	15
2 Vauvarahasto	18
2.1 Vauvarahaston toimintaperiaate	18
2.2 Vauvarahastoa edeltävä väliaikainen ratkaisu.....	20
2.3 Vuosikustannukset.....	21
2.4 Vauvarahaston hyödyt ja riskit	22
3 Mallinnus kannustimien vaikutuksista syntyvyyteen.....	25
4 Yhteenveto: uusi kannustin lapsitoiveiden toteutumiseksi	32
5 Liite: Eri maiden ‘vauvabonukset’ ja syntyvyysvaikutukset	35
6 Viitteet	39

Kuviot

<i>Kuvio 1.</i> Kokonaishedelmällisyys ja syntyneiden lasten määrä Suomessa 2000-luvulla.....	6
<i>Kuvio 2.</i> Oma ihanteellinen lapsiluku, 20–45-vuotiaat suomalaiset	7
<i>Kuvio 3.</i> Suomen väestörakenne iän ja sukupuolen mukaan 2025.....	8
<i>Kuvio 4.</i> 1., 2., 3. ja 4. lasten syntymät suhteutettuna naisten ikäluokkiin lapsen järjestysnumeron mukaan, 2010 = 1.	9
<i>Kuvio 5.</i> Suomalaisen lapsiluku sukupuolen ja syntyperän mukaan vuonna 2023.....	10
<i>Kuviot 6a-b.</i> Ikäryhmittäinen hedelmällisyys naisen iän mukaan eri vuosikymmeninä, esikoiset (a) ja sitä seuraavat lapset (b) tuhatta naista kohti.	11
<i>Kuvio 7a-b.</i> Pariskunnan tulojen yhteys lapsiperheellistymiseen Suomessa 20–44-vuotiailla vuonna 2022.	12
<i>Kuvio 8.</i> Vanhemmuuden rahalliset ja ajalliset kustannukset lapsen 22 ensimmäisen elinvuoden aikana, suhteutettuna 30–49-vuotiaiden vuosittaiseen työtuloon Suomessa.....	14
<i>Kuvio 9.</i> Lapsiperheiden rahallisten tukien muutosten yhteys syntyvyyden muutoksiin eri maissa. ...	17

<i>Kuvio 10.</i> Vauvarahaston toimintaperiaate	19
<i>Kuvio 11.</i> Vauvarahaston ja väliaikaiskannustimen vuosikustannus	22
<i>Kuvio 12.</i> Vuotuinen väestönpäivityssykli simulaatiomallissa	26
<i>Kuvio 13.</i> Simuloidut (punaiset tähdet) ja havaitut (mustat laatikko–janakuviot) lapsiluvun etenemissuhteet (PPR) vuonna 2022, 40 mallisuoritetta.....	28
<i>Kuvio 14.</i> Makrotason syntyvyyssennusteet vuoteen 2076 uusien tukien kanssa (väliaikainen tuki ja Vauvarahasto) ja ilman niitä	31

Taulukot

<i>Taulukko 1.</i> Vanhempien ja lapsettomien työkäisten aikuisten panosten suhde 12 eri maassa.....	16
<i>Taulukko 2.</i> Vauvarahaston mahdolliset hyödyt ja haitat	26
<i>Taulukko 3.</i> Agenttipohjaisen mallin kalibroidut parametriarvot ja kalibroinnissa tarkastellut parametrirajat.....	34
<i>Taulukko 4.</i> Kooste syntyvyyteen liittyvistä rahallisista tuista ja vaikutuksista	42

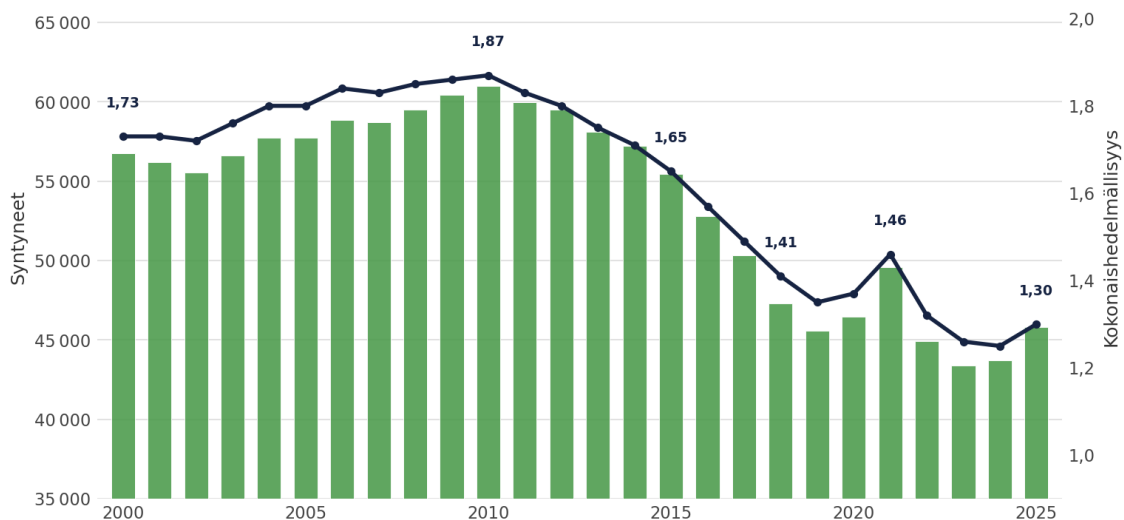
1 Taustaa

Suomen syntyvyys on laskenut hyvin alhaiselle tasolle. Viimeisten viidentoista vuoden ajan syntyvyyden lasku on ollut niin jyrkkää, että se tulee vaikuttamaan myös nyt lisääntymisiässä olevien ihmisten lopulliseen lapsilukuun. Aiemmillä sukupolvilla kokonaishedelmällisyyden lasku on liittynyt enimmäkseen lastensaannin myöhentymiseen, ja lopulliset lapsiluvut ovat säilyneet vuosikymmeniä keskimäärin hieman alle kahdessa lapsessa. Tällä hetkellä lapsia saavien ikäluokkien lopullisen lapsiluvun ennustetaan jäävän alle 1,6 lapseen. Vuoden 2010 jälkeen tapahtunutta kiihtynyttä syntyvyyden laskua selittävät ennen kaikkea esikoisten syntymien väheneminen ja myöhentyminen.

Tässä työpaperissa tarkastelemme näitä ajureita ja esittelemme uuden taloudellisen mallin lapsiperheiden ja lapsiperheellistymisen tueksi sekä väliaikaisen mallin. Arvioimme tukien kustannuksia sekä vaikutuksia syntyvyyteen, lapsettomien osuuteen ja tuloluokkien väliin eroihin vanhemmaksi tulemisessa rekisteriaineistoon perustuvaan mallinnukseen nojaten.

1.1 Syntyvyyden lasku ja väestön ikärakenne

Suomeen syntyy aiempaa vähemmän lapsia. Vuosituhannen alussa kokonaishedelmällisyys oli keskimäärin 1,8 jolloin vuosittain syntyi yli 58 000 vauvaa. Kokonaishedelmällisyys on 2020-luvulla ollut 1,3:n tasolla ja vauvoja on syntynyt vuosittain noin 45 500 (Kuvio 1).

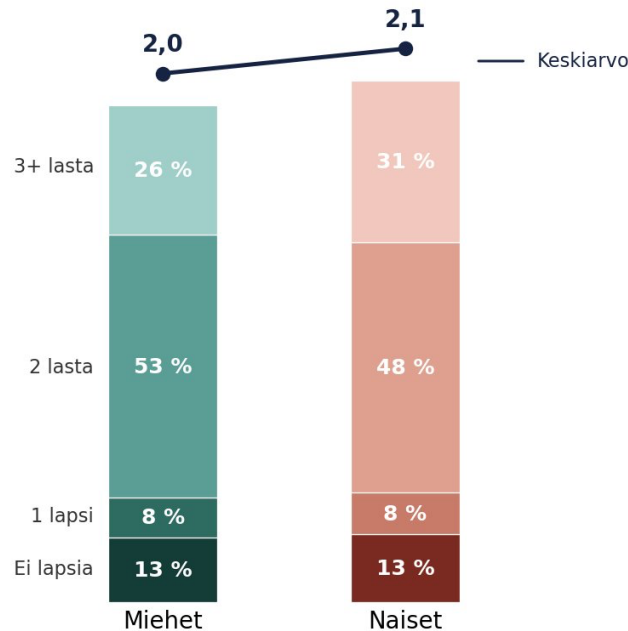
Lähde: Tilastokeskus

Kuvio 1. Kokonaishedelmällisyys ja syntyneiden lasten määrä Suomessa 2000-luvulla

Syntyvyys on vuodesta 2010 lähtien laskenut reilusti myös muissa Pohjoismaissa. EU:ssa kokonaishedelmällisyys oli 1,34 vuonna 2024. Suomen lasku on kuitenkin ollut EU:n jyrkin (Eurostat, 2025).

Alle 1,3:n syntyvyyttä on kutsuttu "ultra-alhaiseksi" (Yoo & Sobotka, 2018). Paluu teoreettiselle, yli kahden lapsen uusiutumistasolle ei välttämättä ole realistinen tai edes toivottava politiikkatavoite (Gietel-Basten, Rotkirch & Sobotka, 2022). Pitkään jatkuva alle 1,5:n kokonaishedelmällisyys kuitenkin ennakoii sen verran nopeaa väestöllistä muutosta, ettei sitä pidä vähätellä (Lesthaeghe, 2025).

Ajatusleikkinä voidaan ajatella väestöä, johon kuuluu vain lisääntymisikäisiä aikuisia eikä muuttoliikettä. Sadan lisääntymisikäisen henkilöä tuottaisivat 1,7 syntyvyydellä noin 85 lasta ja 72 lastenlasta, jolloin väestö pienenesi mutta verraten maltillisesti. Vastaavasti 1,3:n syntyvyys merkitsisi, että 100 henkilölle syntyy 65 lasta ja vain 42,5 lastenlasta: kyse olisi huomattavasti nopeammasta muutoksesta, jossa väestö enemmän kuin puolittuisi vuosisadan kuluessa.

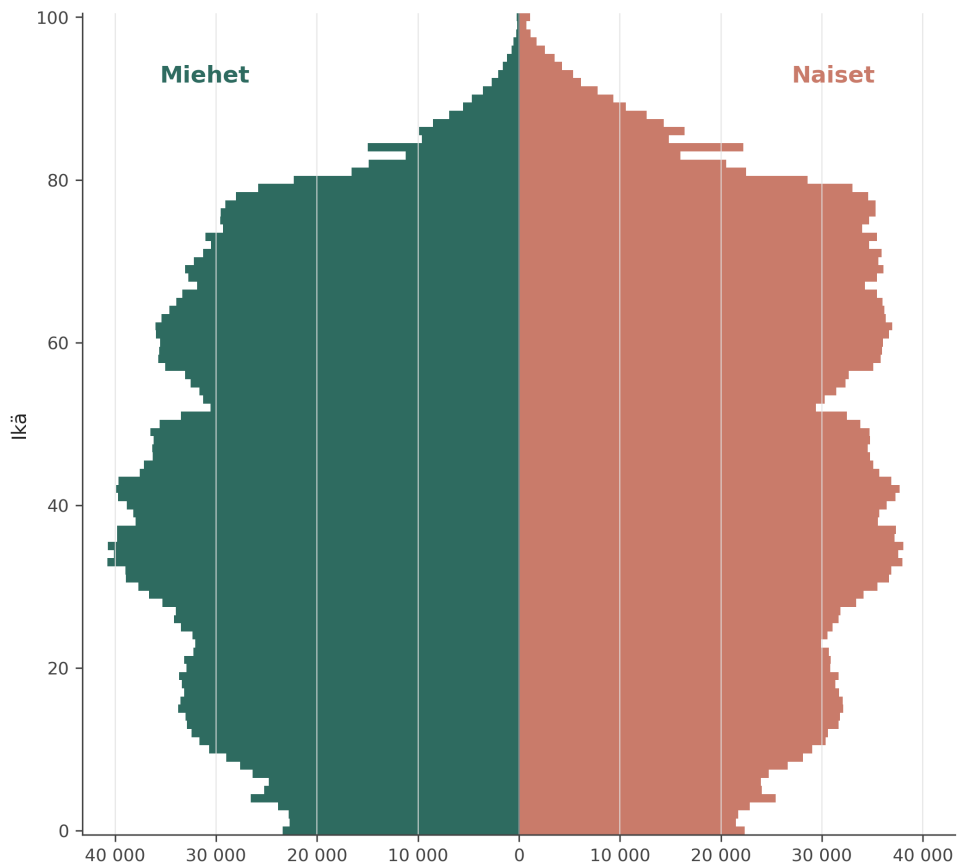
Lähde: 20-45-v. vastaajat, GGS Suomi 2021-22 (N= 2134), Sorsa, Lehtonen ja Rotkirch 2023

Kuvio 2. Oma ihanteellinen lapsiluku, 20–45-vuotiaat suomalaiset.

Hyvin alhainen syntyvyys ei vastaa nuorten aikuisten toiveita. Suomalaisten oma ihanteellinen lapsiluku on noin kaksi lasta (Kuvio 2). Todennäköisesti joka neljäs toivottu lapsi jää saamatta, mikäli muutosta ei tapahdu (Sorsa ym., 2023).

Suomen väestörakenne on ikääntynyt erityisesti 2010-luvulla. Tuolloin yhtäaikaisesti syntyvyys laski ja sotien jälkeen, vuosina 1945–1954 syntyneet suuret ikäluokat saavuttivat korkean iän. Väestö ikääntyy näin ollen tällä hetkellä ”molemmista päistä”. Suomessa on vuodesta 2016 alkaen kuollut enemmän ihmisiä kuin syntynyt, ja ilman maahanmuuttoa väestömme vähenisi jo nyt. (Kuvio 3).

Ikääntynyt väestörakenne voi heikentää talouskasvun edellytyksiä. Työvoiman tarjonta heikkenee ja supistunut työvoima ohjautuu heikommin tuottaville palvelualoille. Työvoiman ikääntyminen voi myös hidastaa työn tuottavuuden kasvua. On arvioitu, että kun Suomen väestöllinen huoltosuhde 2010-luvulla heikentyi huomattavasti verrokkimaita nopeammin, tämä muutos oli yhteydessä noin 15,6–27,5 prosenttia heikompaan bruttokansantuotteeseen henkeä kohden ja 8,4–13,9 prosenttia heikompaan kokonaistuottavuuteen synteettiseen kontrolliin verrattuna (Kotamäki ja Lehtimäki, 2025).

Lähde: Tilastokeskus.

Kuvio 3. Suomen väestörakenne iän ja sukupuolen mukaan 2025.

Yhteiskunnan ikääntyminen ja heikentynyt talouskasvu kiristävät julkista taloutta. On vaara, että nykyinen kehitys yhdistettynä julkisen sektorin leikkauspaineisiin synnyttää noidankehän, jossa ikääntyvä yhteiskunta ei enää kykene panostamaan pitkäjänteisesti tulevaisuuteensa – eli lapsiin ja nuoriin (vrt. Kearney, 2026). Siinä missä vielä 1990-luvulla lapsiperheisiin kohdistetut sosiaaliturvamenot olivat noin puolet ikääntymiseen liittyvistä sosiaaliturvamenosta, olivat ne suuruusluokaltaan vain yhden neljäsosan tasoa vuonna 2024 (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2026). Ikäihmistien määrän kasvu selittää osittain (ja täysin ymmärrettävästi) osittain menojen välisen eron kasvua. Mutta lapsiperheiden etuuksien arvo on myös vähentynyt. Esimerkiksi ensimmäisestä lapsesta maksettavan lapsilisän ostovoima on laskenut noin 32 prosenttia vuoden 1994 jälkeen (Nygård, M. ym., 2019; Sosiaali- ja terveysministeriö, 2022).

Syntyvyys ja väestö

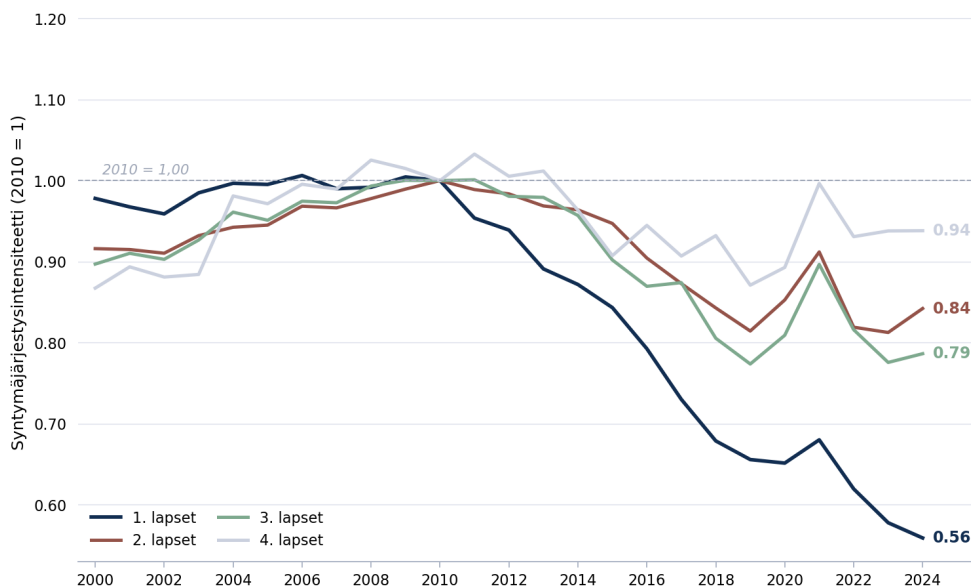
- Suomen syntyvyys on hyvin alhainen.
- Alhainen syntyvyys on kiihdyttänyt väestörakenteen ikääntymistä.
- Tilanne ei vastaa ihmisten lapsitoiveita ja verottaa talouskasvua.

1.2 Syntyvyyden toipumisen haasteet

Lastensaantiin vaikuttaa moni asia. Vakaa parisuhde, toimeentulo ja toimivat perhepalvelut ovat pitkään olleet keskeisiä edellytyksiä lapsiperheellistymiselle vauraissa maissa. 2010-luvulta alkaen perheellistymisen olosuhteet myös muuttuivat Suomessa. Sopivan puolison puuttuminen on esimerkiksi entistä tärkeämpi syy lykätä toivottua lastensaantia. Myös esimerkiksi tulevaisuususkko ja synnytyspelko ovat nousseet aiempaa tärkeämmiksi tekijöiksi lastensaantia koskevissa päätöksissä. Näitä ja muita syntyvyyden taustalla vaikuttavia syitä sekä mahdollisia toimenpiteitä lastensaannin tukemiseksi on suomeksi käyty läpi muun muassa Väestöliiton väestöpoliittisessa ohjelmassa (Sorsa, 2020) ja Perhebarometreissa (Sorsa, Lehtonen ja Rotkirch, 2023), Rotkirchin (2024) valtioneuvostolle tekemässä selvityksessä sekä Orpon hallituksen laatimassa väestöpoliittisessa muistiossa.

Tässä työpäpaperissa keskitymme lasta toivovien pariskuntien ja lapsiperheiden taloudelliseen turvaan ja niiden myötä viestiin perhemyönteisemmästä yhteiskunnasta. Esittämämme kannustin tarjoaa yhden vastauksen Suomen syntyvyyden keskeisiin kipupisteisiin: esikoisten syntymisen, sen ajoitukseen elämänkaareissa ja tulojen merkitykseen lapsiperheellistymiselle. Avaamme alla näitä tekijöitä lyhyesti.

1.2.1 Esikoisia syntyy vähemmän ja myöhemmin

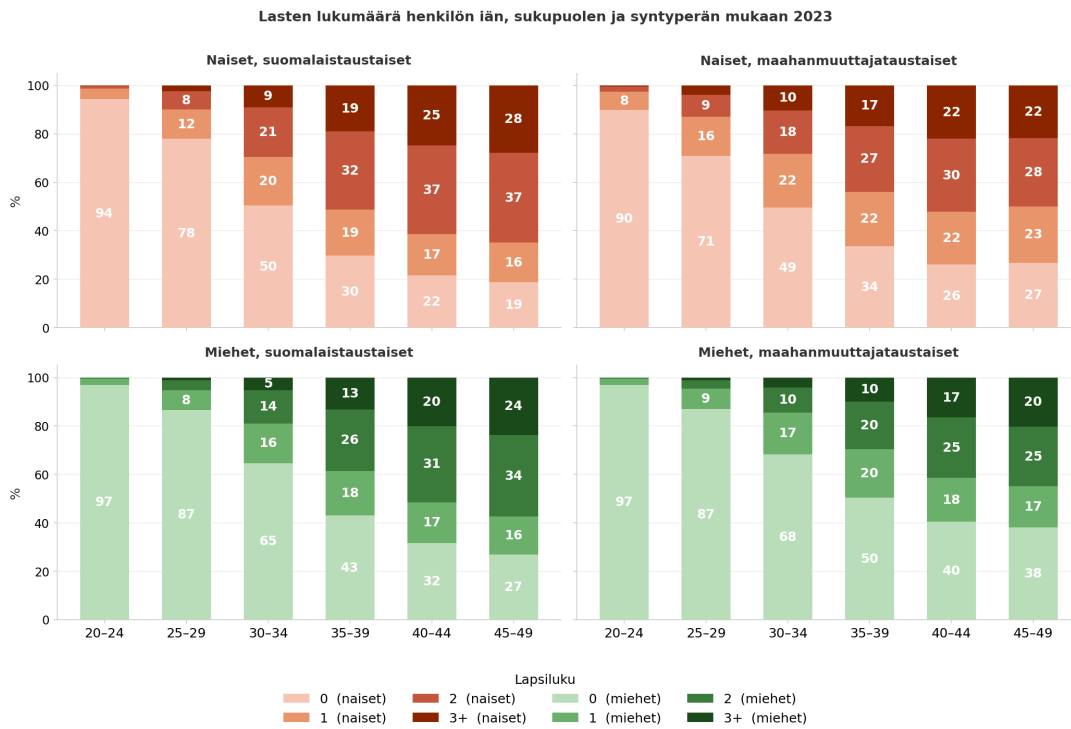

Lähde: Tilastokeskus, väestötilastot ja Väestöliitto

Kuvio 4. 1., 2., 3. ja 4. lasten syntymät suhteutettuna naisten ikäluokkiin lapsen järjestysnumeron mukaan, 2010 = 1.

Syntyvyyden lasku Suomessa johtuu ennen kaikkea siitä, että esikoisia syntyy aikaisempaa vähemmän. Esikoisten väheneminen selittää yli neljä viidesosaa syntyvyyden laskusta 2010- ja 2020-luvuilla. Esikoisia syntyy nyt yli 40 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2010. (Kuvio 4.)

Myös toisia tai sitä seuraavia lapsia syntyy nykyään vähemmän verrattuna vuoteen 2010, mutta näiden kohdalla lasku ei ole yhtä merkittävä kuin esikoisten. Eurooppalaisittain Suomessa onkin edelleen suhteellisesti paljon perheitä, joissa on kolme tai useampia lapsia (Eurostat, 2025).

Kuvio 5. Suomalaisen lapsiluku sukupuolen ja syntyperän mukaan vuonna 2023

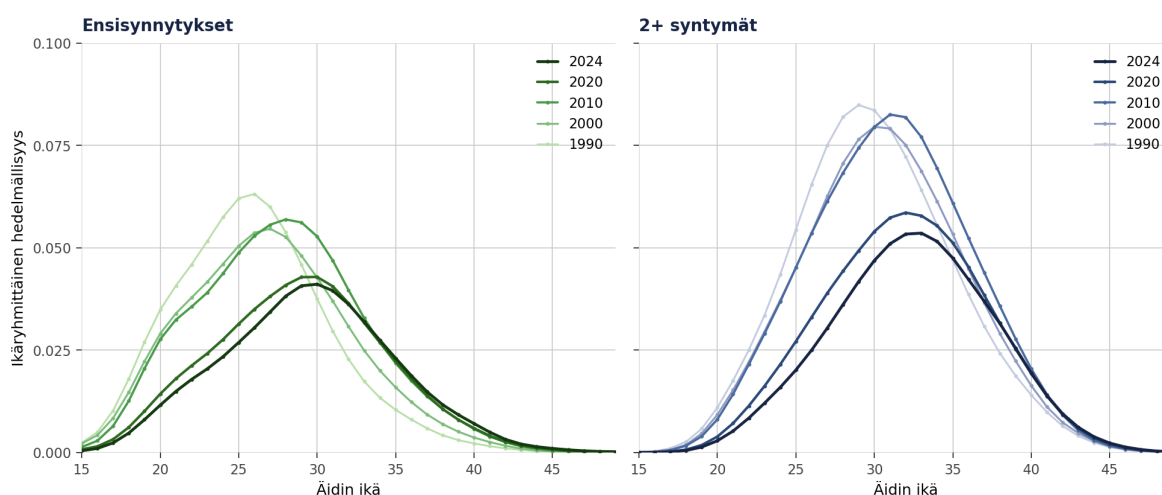
Esikoisten vähenemisen myötä lapsettomien osuus kasvaa. Melkein kahdella kolmesta miehestä ja joka toisella naisella ei ole lapsia 30–34-vuotiaana (Kuvio 5). Tilanne ei juurikaan eroa syntyperän mukaan, toisin kuin usein julkisuudessa väitetään (vrt. Estévez ja Rotkirch, 2026).

Vähintään joka toinen 30–34-vuotias suomalainen on lapseton syntyperästä riippumatta. Myös 35–39-vuotiaiden ikäryhmässä yli 30 prosenttia naisista ja yli 40 prosenttia miehistä on lapsettomia, maahanmuuttajataustaiset useammin kuin suomalaista syntyperää olevat (Kuvio 5). On toki muistettava, että ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajien lapsiluku ei aina ole tarkasti tiedossa rekistereissä).

Suomessa syntyvyys on laskenut voimakkaasti nimenomaan 20–29-vuotiailla naisilla viimeisen kolmen vuosikymmenen aikana. Samalla 35 vuotta täyttäneiden naisten keskuudessa syntyvyys ei ole juurikaan noussut tällä vuosituhanella (Kuvio 6a-b).

Naisten hedelmällisyys on korkeimmillaan parikymppisenä ja laskee jyrkästi 35 ikävuoden jälkeen. Myös miesten hedelmällisyys laskee etenkin 40 ikävuoden jälkeen, joskaan ei niin jyrkästi kuin naisten. Lisäksi pariskuntien keskimääräinen ikäero Suomessa on noin kaksi vuotta, mikä tarkoittaa, että hyvin harva mies tulee isäksi yli 40-vuotiaana. Jos lapsia saa nuorempana, on paremmat mahdollisuudet saada kaikki toivomansa lapset.

Vaikka jotkut saavat lapsensa entistä iäkkäämpinä ja myös yhä useammin hedelmöityshoitojen avulla, synnytykset vanhemmalla iällä eivät väestötasolla juuri lainkaan korvaa alle 30-vuotiaiden vähentyntä syntyvyyttä, vaan elinikäinen lapsettomuus tulee kasvamaan niin Suomessa (Jalovaara & Miettinen, 2025) kuin Euroopassa (Beaujouan & Neels, 2025).

Lähde: Tilastokeskus

Kuviot 6a-b. Ikäryhmittäinen hedelmällisyys naisen iän mukaan eri vuosikymmeninä, esikoiset (a) ja sitä seuraavat lapset (b) tuhatta naista kohti.

Jos ja kun esikoiset syntyvät rajoitetummassa aikaikkunassa – erityisesti 30–34-vuotiaille, kuten nykyään – lykkäämisen varaa on elinkaareissa vähemmän. Siksi taloudelliset kriisit ja huolet aiheuttavat nykyään aiempaa enemmän elinikäistä lapsettomuutta (Sobotka ym. 2011; Neels ym. 2013; Shaw, 2025). Esikoisten syntymät vähenevät talouden matalasuhdanteiden seurauksena. Euroopassa muun muassa vuoden 1973 öljykriisi ja vuoden 2008 finanssikriisi sekä Suomessa 1990-luvun lama johtivat siihen, että nimenomaan esikoisia lykättiin. Sen sijaan toisen, kolmannen tai neljännen lapsen saanti pysyi vakaampana Suomessa.

Koska esikoisen ajoitus on niin keskeinen tekijä syntyvyyden laskussa, sellaiset politiikkatoimet, jotka voisivat vaikuttavat ajoitukseen ovat pohtimisen arvoisia. Nykyiset perhepoliittiset etuudet eivät kannusta varhaisempaan lastensaantiin. Lastensaannin ajoituksen merkitys korostuu niin Suomen kuin Norjan hallitusten syntyvyys selvityksissä (Rotkirch 2024; Hart ym. 2024). Norjan syntyvyys selvitys ehdottaa muun muassa tuntuva ylimääräistä tukea vanhemmille, jotka saavat esikoisensa alle 30-vuotiaana (Norjan Syntyvyyskomitea, 2026).

Esikoisten ajoitus elämänsä aikana

- Esikoisen saaminen on keskeisin haaste lapsitoiveiden toteuttamiselle ja syntyvyyden toipumiselle.
- Suomessa 20–29-vuotiaille syntyy merkittävästi vähemmän lapsia tällä vuosisadalla samaan aikaan kun yli 35-vuotiaille naisille ei juurikaan synny aikaisempaa enempää lapsia.
- Toisia ja sitä seuraavia lapsia syntyy Suomessa yhä verrattain paljon.

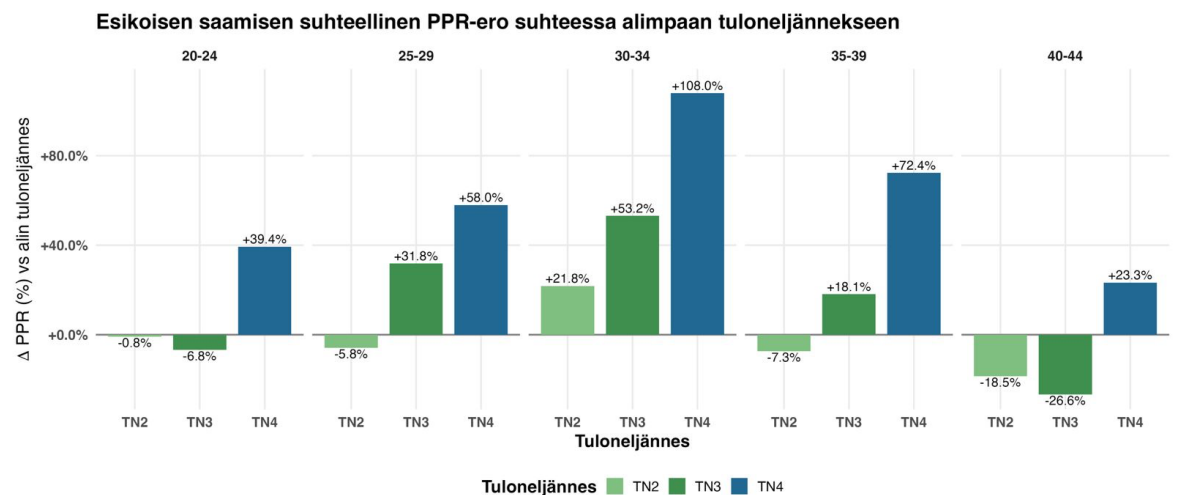
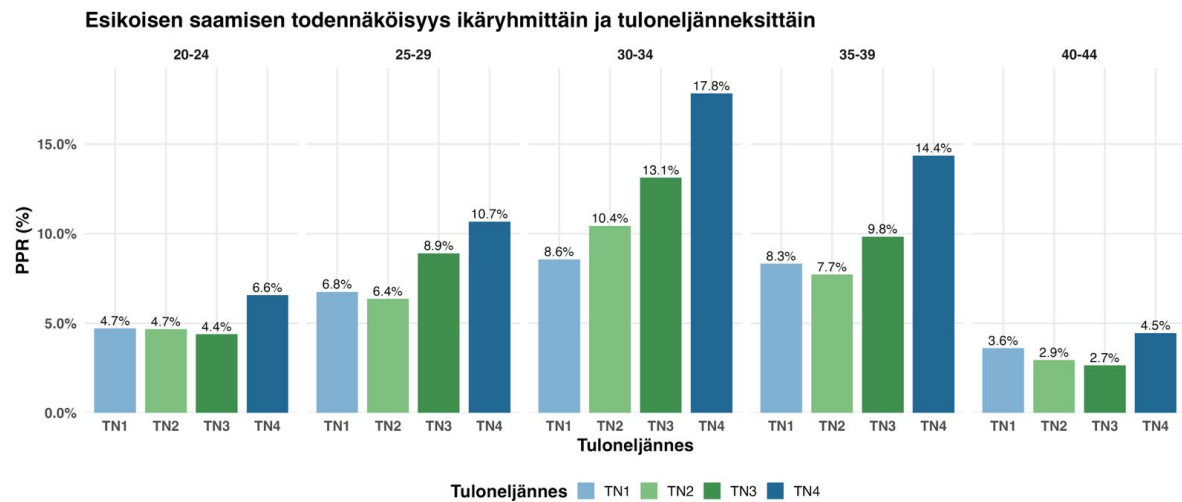
1.2.2 Tulojen yhteys perheellistymiseen

Esikoisten syntymien myöhentyminen ja väheneminen selittyy osittain sillä, että sopivaa kumppania ei ole löytynyt ja nuorten aikuisten parisuhteet ovat haurastuneet (Sorsa ym., 2023; Rahnu ja Jalovaara,

2023). Lapsettomuus on kuitenkin yleistynyt Suomessa myös niillä, jotka elävät avo- tai avioliitoissa (Hellstrand, Nisén ja Myrskylä, 2022).

Tässä alaluvussa tarkastellaan vain avo- tai avioliitossa eläviä nuoria aikuisia. Valitsimme tämän lähestymistavan, koska mahdollisen lastensaannin kannustimen vaikutus kohdentuisi oletettavasti vahvimmin heihin, joilla on puoliso. Rajasimme analyysin eri sukupuolta oleiviin pareihin ja avo- tai avioliittoihin, jotka kestävät vähintään kaksi vuotta (”vakaat liitot”). Analysoimme seuraavaksi tällaisissa vakaisissa liitoissa elävien pariskuntien vuosittaisten tulojen yhteyttä siihen, saivatko he seuraavana vuonna lapsen. (Kuvio 7a ja b).

Pariskunnat, joilla on korkeimmat tulot, saavat todennäköisemmin esikoinen kaikissa ikäryhmissä. Alimpaan tuloneljännekseen verrattuna ylimpään tuloneljännekseen kuuluvilla pareilla on 20–24-vuotiaana 39 prosenttia, 25–29-vuotiaana 58 prosenttia ja 30–34-vuotiaana 102 prosenttia suurempi todennäköisyys saada ensimmäinen lapsi (Kuvio 7b). Toisin sanoen yleisimmässä lastensaanti-ikässä hyvätuloisilla pareilla on kaksinkertainen todennäköisyys saada esikoinen verrattuna matalimman tuloneljänneksen pareihin.

Todennäköisyys, että esikoinen syntyy eri ikäryhmissä pariskunnan tuloneljänneksen mukaan, % (7a). Todennäköisyys että esikoinen syntyy eri ikäryhmissä suhteessa alhaisimpaan tuloneljännekseen, % (7b).

Kuvio 7a-b. Pariskunnan tulojen yhteys lapsiperheellistymiseen Suomessa 20–44-vuotiailla vuonna 2022.

Tämä heijastaa luonnollisesti ihmisten tulokehityksen vaihtelua. Oletettu tulokehitys aikuisuudessa vaikuttaa suomalaisten esikoisen ajoitukseen (Berg ym., 2020a). Esimerkiksi matalammin koulutetut ihmiset tyypillisesti työllistyvät aikaisemmin, savuttavat korkeimmat tulonsa aiemmin ja saavat myös lapsensa aiemmin. Kuvio kieli kuitenkin myös aidosta sosioekonomisesta eriarvoisuudesta: yleisimmissä lastensaannin ikävaiheissa varakkaimmat parit saavat ensimmäisen lapsensa noin kaksi kertaa todennäköisemmin kuin alimman tuloneljännneksen parit.

Tulojen lisäksi moni muu asia vaikuttaa pariskuntien lapsiaikeisiin. Väestöliiton perhebarometrikyselyn mukaan elämäntyyliin ja parisuhteeseen liittyvät tekijät ovat lapsettomien suomalaisten tärkeimmiksi koetut syyt siihen, ettei lastensaanti ole ajankohtaista. Vaihtoehdot “Joutuisin luopumaan nykyisestä elämäntyylistäni”, “Haluan tehdä muita minua kiinnostavia asioita” tai “Lapset eivät ole ajankohtaisia parisuhteessani” valitsi 50–60 prosenttia 25–34-vuotiaista, kumppanin kanssa asuvista perhebarometrikyselyn vastaajista. Näihin syihin esikoisesta tuleva uusi taloudellinen kannustin tuskin vaikuttaisi. Noin 30–40 prosenttia vastaajista piti työmarkkina-asemaan, lastenhoitoon, asuntoon ja työtilanteeseen liittyviä tekijöitä tärkeinä (“Haluan edetä ammatissani tai urallani”, “Työn ja pienen lapsen hoidon yhteensovitus olisi vaikeaa”, “Oma tai perheeni taloudellinen tilanne estää”, “Nykyinen asunto on liian pieni”). Tämän kaltaiset koetut lastensaannin esteet ovat sellaisia, joihin uusi taloudellinen tuki todennäköisemmin voisi vaikuttaa. Kun analyysi rajattiin vain niihin, jotka sekä toivoivat lapsia että olivat ohittaneet omasta mielestään ihanteellisen iän tulla vanhemmaksi, “oma taloudellinen tilanne” oli yleisin syy lastensaannin lykkäämiselle. Tulos viittaa siihen, että taloudelliset tekijät vaikuttavat toivotun lastensaannin esteenä kyseisessä väestöryhmässä. (Perhebarometrikysely 2022, julkaisematon tulos, kyselyn raportti ks. Sorsa ym., 2023. Lykkäämisen syistä laajemmin ks. Savelieva ym., 2023.)

Lastensaannin edellytyksiä voi tulojen ohella tarkastella myös sitä kautta, mitä oletuksia tulevat vanhemmat tekevät siitä, miten lastensaanti vaikuttaisi tuloihin. Näköala omaan tulevaisuuteen vaikuttaa lastensaantia koskevaan päätöksentekoon (Vignoli ym., 2022). Lappegård ym. (2025) havaitsivat subjektiivisen taloudellisen epävarmuuden vaikuttavan merkittävästi syntyvyyteen lapsettomilla 25–34-vuotiailla Norjassa. Tutkimuksessa seurattiin ihmisiä neljän vuoden ajan ja havaittiin, että kokemus taloudellisista vaikeuksista vähensi esikoisen saamisen todennäköisyyttä 26 prosenttia kolmessa vuodessa, vaikka huomioon otettiin myös objektiivisia tekijöitä, kuten työttömyys.

Tulojen yhteys lapsiperheellistymiseen

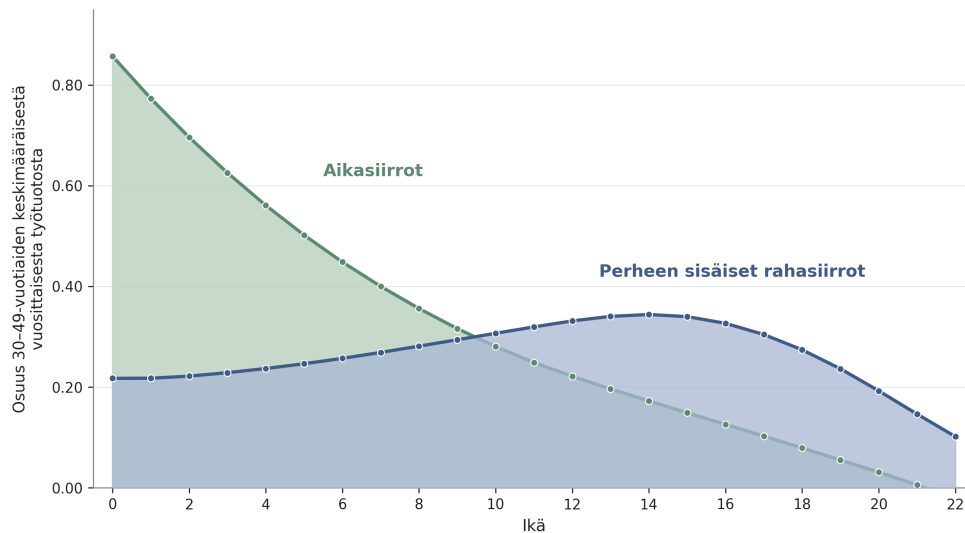
- Pariskunnat, joilla on korkeammat tulot, saavat muita paljon todennäköisemmin lapsia kaikissa ikäryhmissä.
- Erityisen vahva yhteys on ikäryhmässä 30–34-vuotiaat, jossa syntyy eniten lapsia Suomessa.
- Yhteyteen vaikuttavat rahan lisäksi myös monet muut asiat, kuten oletetut muutokset elämäntyyliin, oma ja puolison valmius vanhemmuuteen ja koettu taloudellinen vakaus.

1.3 Vanhemmuuden kustannukset jäävät osin korvaamatta

Suomessa on monelta osin toimiva perhepolitiikka. Lapset, vanhemmat ja perheet voivat keskimäärin hyvin, ja lapsiperheiden etuudet korvaavat osan vanhemmille lasten kasvatuksesta koituvista

kustannuksista. Silti tuloilla on suora yhteys siihen, ketkä saavat lapsia, kuten yllä kuvasimme. Suomessa on myös suhteellisen korkeat vanhemmuuden nettokustannukset kansainvälisesti vertaillen.

Pieter Vanhuysse kollegoineen (2023) arvioi vanhemmuuden kustannussiirtoja Euroopassa. Vertailu hyödyntää vakiintunutta National Transfers Account -tarkastelutapaa, jossa huomioidaan niin rahallisia kuin ajallisia siirtoja. Tämä analyysi kattaa julkiset siirrot (esim. verot ja etuudet), perheen sisäiset rahansiirrot (mm. ruoka, vaatteet, palvelut, asuminen) sekä ajalliset siirrot (palkaton työ, kuten lastenhoito).

Huom. Aikasiirrot on standardoitu käyttämällä vastaavasta työstä kertynyttä 30–49-vuotiaiden keskimääräistä vuosittaista työn arvoa. Lähde: Vanhuysse ym., 2023.

Kuvio 8. Vanhemmuuden rahalliset ja ajalliset kustannukset lapsen 22 ensimmäisen elinvuoden aikana, suhteutettuna 30–49-vuotiaiden vuosittaiseen työtuloon Suomessa.

Kuviossa 8 havainnollistetaan suomalaisten vanhempien ajallisia ja rahallisia panostuksia lapseen. Tämän tarkastelutavan mukaan lastenhoidon rahalliset, mutta erityisesti ajalliset, kustannukset painottuvat lapsen ensimmäisiin elinvuosiin.

Vanhuysse ja kumppanit vertasivat myös eri maiden vanhempien raha- ja aikasiirtoja toisiinsa. Tässä 12 Euroopan maan vertailussa Suomi sijoittui suhteellisesti kalleimmaksi vanhemmuuden kustannusten näkökulmasta (Taulukko 1).

Vertailun mukaan Suomessa aikuiset, joilla on lapsia, tuottavat 3,17 kertaa enemmän resursseja kuin lapsettomat aikuiset työelämänsä aikana (”vanhemmat / ei-vanhemmat panosten suhde”, Taulukko 1).

Taulukko 1. Vanhempien ja lapsettomien työikäisten aikuisten panosten suhde 12 eri maassa.

#	Maa	V/ei-V suhde	Vanhemmat (v.)	Lapsettomat (v.)
1	Suomi	3.17	-19.8	-6.2
2	Ruotsi	2.99	-18.5	-6.2
3	Espanja	2.95	-16.7	-5.7
4	Ranska	2.85	-17.1	-6.0
5	Saksa	2.61	-17.3	-6.6
6	Belgia	2.49	-18.9	-7.6
7	Yhdistynyt kuningaskunta	2.43	-16.7	-6.9
8	Puola	2.32	-19.5	-8.4
9	Liettua	2.28	-16.6	-7.3
10	Bulgaria	2.20	-16.1	-7.3
11	Viro	2.10	-15.9	-7.5
12	Latvia	1.59	-13.4	-8.4

Lähde: Vanhuysse ym. 2023.

Huom. Vuosilla mitataan vanhempien ja lapsettomien julkisia-, aika- ja rahasiirtoja nettona elämän aikana, standardoituna vastaamaan 30–49-vuotiaan keskimääräisen työpanoksen vuosittaista arvoa. Negatiivinen arvo tarkoittaa, että elinikäiset panostukset ovat suurempia kuin saadut tulonsiirrot.

Vanhemmuuden kustannukset

- On arvioitu, että lasta kasvattava vanhempi tuottaa 3,17 kertaa enemmän resursseja yhteiskunnalle kuin lapsettomat aikuiset työelämänsä aikana Suomessa.
- Kun tarkastellaan vanhemmuuden kustannuksia 12 Euroopan maassa (julkiset rahansiirrot sekä perheen sisäiset rahallisen ja ajallisen panostukset), Suomessa vanhempien kustannukset ovat suhteellisesti korkeimmat.

1.4 Taloudellisten kannustimien yhteys lastensaantiin

Julkisessa keskustelussa esiintyy usein väite siitä, ettei taloudellisilla kannustimilla voi vaikuttaa ihmisten lapsiperheellistymiseen. Siksi kokosimme tähän alalukuun ja Liitteeseen lyhyesti tutkimustietoa taloudellisten kannustimien yhteyksistä syntyvyyteen. Kävimme läpi erityisesti tehdyt systemaattiset tutkimuskatsaukset sekä vuoden 2000 jälkeen julkaistut empiiriset tutkimukset.

Viime vuosina on ilmestynyt useita laajempia tutkimuskatsauksia syntyvyyteen vaikuttavista poliittisista toimista (Gauthier, 2007; Olivetti ja Petrongolo, 2017; Raute, 2019; Bergsvik ym., 2023;

Hart, Bergsvik ym., 2024; Gauthier ja Gietel-Basten, 2025). Näistä katsauksista erityisesti tuoreemmat, vuoden 2017 jälkeen ilmestyneet, edustavat metodologista siirtymää kohti kausaalisuhteiden tarkempaa erittelyä, ja ne hyödyntävät aiempaa enemmän kokeellisia ja kvasikokeellisia asetelmia.

Katsaukset korostavat, että perhepoliittinen kokonaisuus on tärkeä (Bradshaw ja Attar-Schwartz, 2011; Luci-Greulich ja Thévenon, 2013; Sobotka ym., 2019). Rahallisten tukien vaikutukset riippuvat yhteiskunnan perheystävällisyydestä kokonaisuudessaan. Toimiva perhepolitiikka sisältää työn ja hoivan yhteensovittamisen tukemisen lisäksi suoraa taloudellista tukea pienituloisille perheille (Sobotka ym., 2019). Tehokkaimmat politiikkatoimet vastaavat eri perheiden ja yksilöiden moninaiisiin tarpeisiin eri elämäntilanteissa, sukupuolten välisestä tasa-arvosta ja joustavista työajoista varhaiskasvatuksen palveluihin, kouluihin ja palveluihin ja asuntoihin. Moni näistä muista tekijöistä on jo toteutunut hyvin Suomessa ja muissa Pohjoismaissa. Lähtötilanne on suotuista: emme joudu luomaan perhepolitiikkaa tyhjästä.

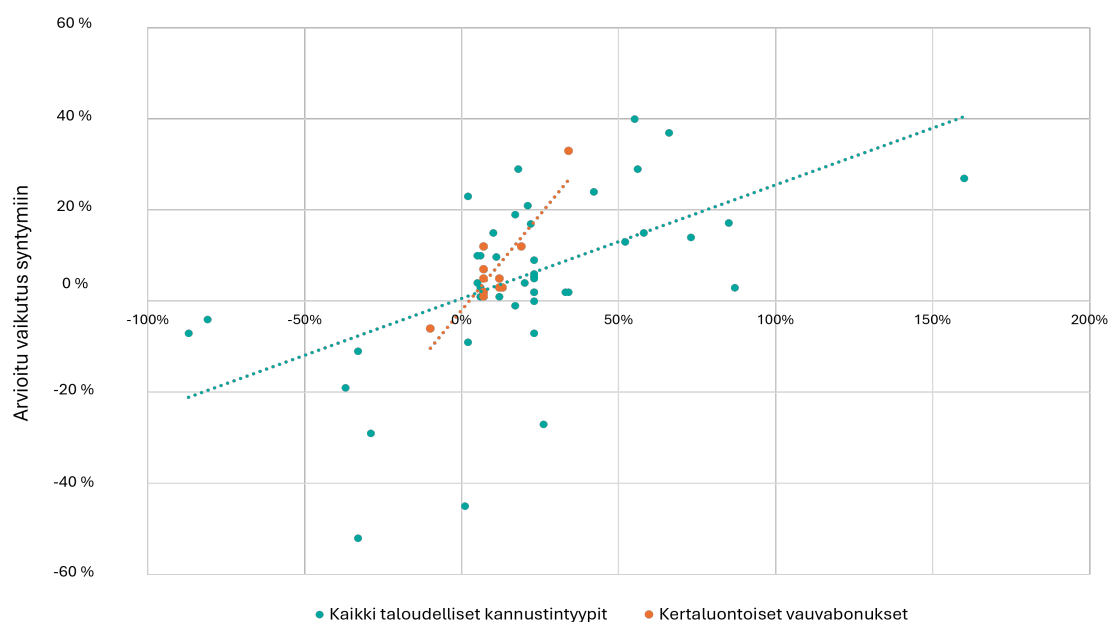
Kun selvitettiin yksittäisten perhe-etuuksien syntyvyysvaikutuksia, *varhaiskasvatuspalvelut* ovat selkeimmin yhteydessä korkeampaan syntyvyyteen Pohjois- ja Keski-Euroopan maissa (Sobotka ym., 2019; Bergsvik ym., 2021). Myös pidemmät *vanhempainvapaat* saattavat lisätä syntyvyyttä. Joissakin tutkimuksissa ne lisäsivät lastensaantia, toisissa vaikutus oli kielteinen tai neutraali. Perhevapaiden uudistus on nostanut yleensä syntyvyyttä silloin, kun se on merkittävästi parantanut joko vapaan kestoa (kohtuullisesti korvattuna) tai korottanut merkittävästi vapaan ajalta maksettavaa korvausta (Thomas ym., 2022).

Tulonsiirtoihin lasketaan erilaisia rahallisia tukia kuten lapsilisä, vauvabonuksia tai verohelpotuksia. Niiden vaikutukset ovat pääosin syntyvyyttä nostavia, joskin vaikutuksen koko ja kesto vaihtelee. Vaikutukset eroavat maiden, väestöryhmien ja ikäluokkien välillä.

Institute of Family Studies -tutkimuslaitoksen työpaperi kokosi 43:n aiemmin julkaistun tutkimuksen tuloksia, joissa arvioitiin yhteensä 58:n politiikkatoimen muutoksen vaikutusta syntyvyyteen. Rahallisiin tukiin laskettiin tässä mm. lapsilisät, vauvabonukset, äitiysrahan korotukset, verohyödyt ja kotihoidon tuet. Jokaisen politiikkatoimen osalta arvioitiin sen vaikutusta syntyvyyteen. Muutos arviottiin joko koko väestössä tai sille väestöryhmälle, jolle politiikkatoimi oli kohdistettu. Kannustimen suuruuden muutosta mitattiin suhteessa asukaskohtaiseen bruttokansantuotteeseen. (Stone, 2025; Kuvio 9.)

Kuten Kuvio 9 havainnollistaa, lapsiperheiden taloudellisten tukien muutos näyttäisi olevan yhteydessä syntyvyyden muutoksiin. Suurempi muutos tuissa oli yhteydessä suurempaan muutokseen kokonaishedelmällisyydessä. Myös päinvastainen piti paikkansa: mikäli tukimuotoja poistettiin tai vähennettiin, havaittiin vastaavasti kielteinen vaikutus syntyvyyteen.

Yhden prosenttiyksikön kasvu lapsiperheiden etuudessa (suhteessa asukaskohtaiseen BKT:hen) on yhteydessä keskimäärin 0,25 prosenttiyksikön kokonaishedelmällisyyden kasvuun. Mikäli tarkastelemme kertaluontoisia käteisbonuksia, kerroin on tätä korkeampi, noin 0,84. Tämä viittaa siihen, että perheet reagoivat voimakkaammin yhteen kertasuoritukseen kuin vastaavaan virtaan pienempiä maksuja. Näistä tukimuodoista on kuitenkin suhteellisen vähän tutkimusnäyttöä, ja kertaluontoisten etuuksien syntyvyysvaikutusta määrittää vahvasti Australian vuoden 2004 vauvabonus. (Kuvio 9, vrt Liite.) On myös pidettävä mielessä, että Kuvio 9 esittää makrotason yhteyksiä, joissa ei huomioida kausaalisuhteita tai välittäviä tekijöitä, eikä tarkastella ihmisten saamia lapsilukuja koko elinkaaren ajalta.

Taloudellisten kannustimien muutos prosenttina asukaskohtaisesta BKT:sta

Kertaluontoiset käteistuet merkitty punaisella. Lähde: Stone, 2025.

Kuvio 9. Lapsiperheiden rahallisten tukien muutosten yhteys syntyvyyden muutoksiin eri maissa.

Suorien rahansiirtojen keskeisin vaikutuskanava on usein havaittu olevan lastenhankinnan *ajoituksen* kautta (Bergsvik ym., 2021). Tällöin syntyvyys voi ensin nousta, koska lapsia saadaan hieman aikaisemmin, mutta ihmisten lapsiluvut elämän aikana eivät muutu. Ajoituksen muutoksella ei ole suurta merkitystä, mikäli kyse on esimerkiksi siitä, että kolmas lapsi syntyy muutaman vuoden aiemmin kuin mitä olisi syntynyt ilman tukia. Suomen tilanteessa ja erityisesti esikoisten kohdalla ajoitukseen vaikuttaminen on kuitenkin varsin eri asia. Mikäli tuki vaikuttaa siihen, että esikoisia ylipäänsä syntyi nykyistä enemmän, se todennäköisesti vaikuttaisi myös lopulliseen lapsimäärään ja vähentäisi elinikäistä lapsettomuutta. Lastensaannin aikaistuessa yhä useampi ehtisi saada toivomansa lapset ennen naisen hedelmällisen ajan päättymistä.

Politiikkatoimen vaikutus voi vaihdella myös lapsen järjestysnumeron mukaan. Esimerkiksi Virossa 2000-luvulla tehdyt muutokset perheiden ja lastensaannin tukiin oli suunniteltu vaikuttamaan niin, että etenkin kolmansia ja sitä seuraavia lapsia syntyi enemmän (Puur ym., 2023). Tässä onnistuttiin, mutta kokonaishedelmällisyys on Virossa sittemmin laskenut siksi, että esikoisia syntyy vähemmän heilläkin.

Taloudellisten tukien vaikutukset syntyvyyteen ovat usein olleet selkeämpiä matalasti koulutettujen ihmisten joukossa (Sobotka ym., 2019; Bergsvik ym., 2021). Sen sijaan vanhempainvapaiden laajennukset hyödyttävät usein enemmän korkeatuloisia pariskuntia (Raute, 2019; Bergsvik ym., 2021). Tämän perusteella voi olettaa, että taloudellinen kannustin Suomessa olisi merkityksellisempi matalamman tuloluokan pariskunnilla.

Lapsiperheiden tuilla on useita muita vaikutuksia. Suorat rahalliset tuet kohentavat lapsiperheiden toimeentuloa ja hyvinvointia sekä vähentävät lapsiperheköyhyyttä – tuloksia, jotka ovat niin ihmisten kuin yhteiskunnan kannalta vähintään yhtä tärkeitä kuin syntyvyyden toipuminen. Muun muassa

Bergsvik ja kollegat korostavat, että lasten eriarvoisuuden vähentämisen ja hyvinvoinnin kannalta panostukset varhaiskasvatukseen ja terveystalouteen saattavat olla tärkeämpiä kuin rahalliset tuet tai perhevapaiden kehittäminen (Bergsvik ym., 2021).

Tukimuodoilla voi myös olla ei-toivottuja sivuvaikutuksia. Esimerkiksi varhaisempi seuraavan lapsen saanti voi lyhentää syntymävälejä tavalla, joka mahdollisesti rasittaa äidin terveyttä tai vanhempien parisuhteen kestoa (Berg ja Rotkirch, 2014; Berg ym., 2020b). Vanhemmuuden kustannusten madaltaminen voi myös johtaa varhaisempaan lastensaantiin tavalla, joka on yhteydessä yksinhuoltajuuteen tai epävakaisiin parisuhteisiin (Galloway ja Hart, 2015). Tällä vuosikymmenellä lastensaanti-iat ovat Suomessa olleet jo niin korkeita, että Gallowayn ja Hartin kuvaamista sivuvaikutuksista ei pitäisi olla suurta huolta. Kuitenkin mahdollisten uusien kannustimien vaikuttavuus ja vaikutukset eri väestöryhmissä on otettava tarkasti huomioon.

Rahalliset tuet ja syntyvyys

- Lapsiperheille osoitettu taloudellinen tuki on yhteydessä syntyvyyteen. Tuen vaikutus riippuu sen koosta. Tukien leikkaaminen voi myös alentaa syntyvyyttä.
- Taloudellisten tukien vaikutus kohdistuu joissakin tapauksissa lähinnä lasten ajoitukseen.
- Vaikutus voi vaihdella myös lapsiluvun ja eri väestöryhmien välillä. Rahallinen tuki saattaa hyödyttää matalampia tuloluokkia muita enemmän.

2 Vauvarahasto

Väestöliitto ehdottaa uuden Vauvarahaston perustamista Suomeen. Vauvarahaston ydinajatus on yksinkertainen: Mallissa jokaiselle Suomessa syntyvälle lapselle avattaisiin rahastoon 5 000 euron osuus. Sijoitus kasvaa ajan myötä, ja varat vapautuisivat käyttöön silloin, kun henkilö varttuessaan saa oman lapsen. Lisäksi ehdotuksessa on mukana väliaikainen, suora vauvabonus, joka olisi käytössä siihen saakka, kunnes Vauvarahaston tuotoista aletaan maksamaan kookkaampia bonuksia. Avaamme tässä luvussa rahastoajatuksen mekanismin, väliaikaisen ratkaisun sekä mallin hyödyt ja riskit.

2.1 Vauvarahaston toimintaperiaate

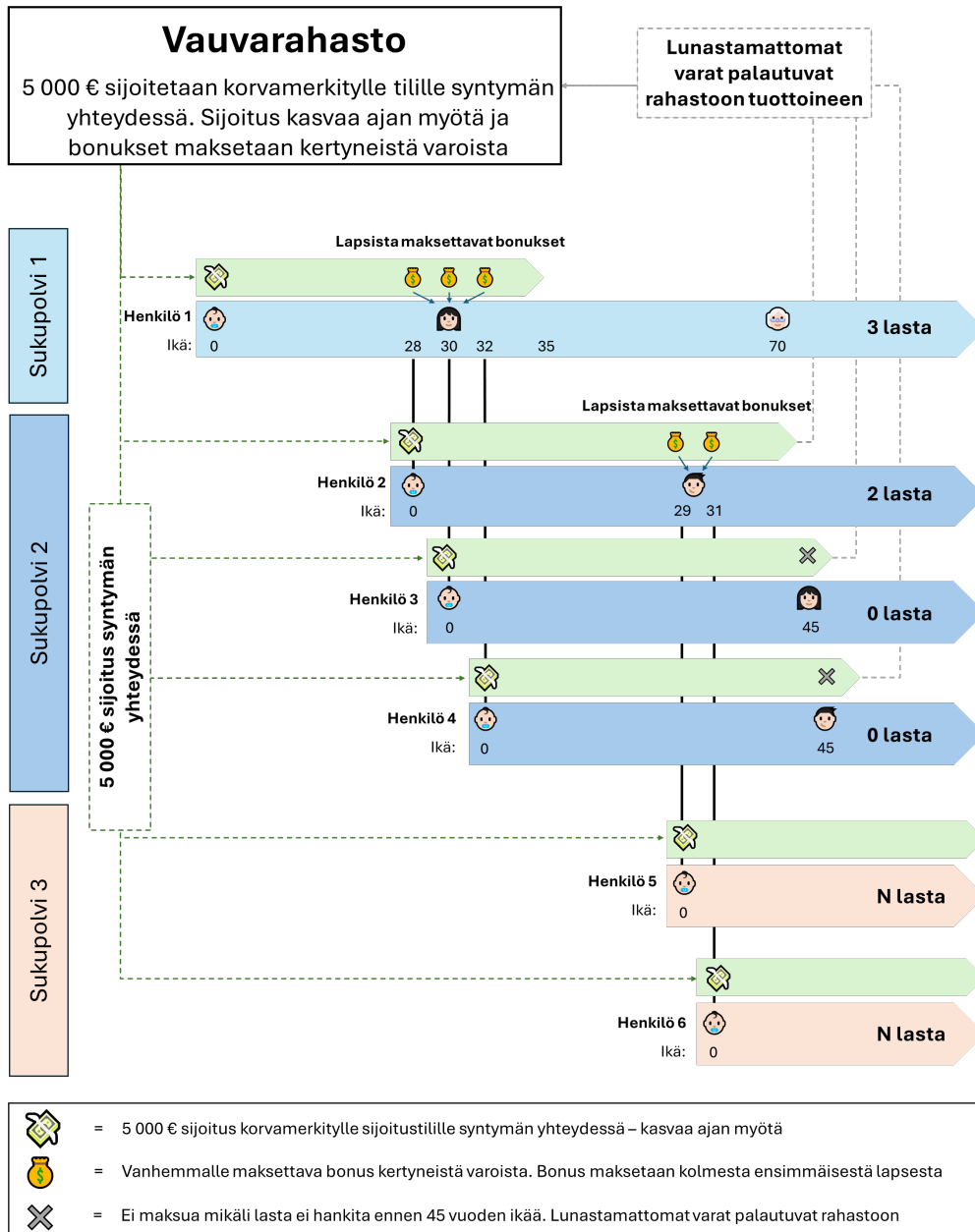
Vauvarahasto rakentuu periaatteelle, jossa jokaiselle Suomeen syntyvälle lapselle korvamerkitään 5 000 €. Summa rahastoidaan ja sijoitetaan esimerkiksi markkinaindeksiin tai julkisesti noteerattuihin osakkeisiin. Sijoitus kasvaa ajan myötä, ja varat vapautuisivat käyttöön silloin, kun henkilö varttuessaan saa oman lapsen Suomessa.

Lapsen syntyessä kummallekin vanhemmalle maksetaan bonus oman korvamerkityn sijoituksen kertyneistä varoista. Suurin bonus maksetaan ensimmäisestä lapsesta, ja bonuksia maksetaan yhteensä enintään kolmesta lapsesta. Jos henkilö ei saa lapsia tai on saanut alle kolme lasta tietyn iän (esimerkiksi 45 ikävuoden) mennessä, käyttämättömät varat tuottoineen palautuvat rahastoon. Bonus maksetaan kummallekin vanhemmalle.

Samalla kun vanhemmat saavat bonuksensa, syntyneelle vauvalle korvamerkitään uusi 5 000 euron sijoitus. Se alkaa kerryttää tuottoa heti ja on käytettävissä, kun lapsi taas aikuistuttuaan mahdollisesti

itse lapsiperheellistyy. Näin rahasto toimii sukupolvelta toiselle. (Kuvio 10.) Ehdotettu maksurakenne on seuraavanlainen:

- 70 % kertyneestä summasta maksetaan ensimmäisen lapsen syntyessä.
- 60 % jäljellä olevasta summasta maksetaan toisen lapsen syntyessä.
- Loppuosa maksetaan kolmannen lapsen syntyessä.

Kuvio 10. Vauvarahaston toimintaperiaate.

Tässä työpaperissa esitetyt arviot Vauvarahaston tuotoista perustuvat kuuden prosentin vuosittaiseen nimellistuottoon, mikä on lähellä eläkerahastojen keskimääräistä vuosittaista tuottoa 2000-luvulla. Tällä oletuksella inflaatiokorjatut maksut vanhempaa kohden olisivat noin 13 200 € ensimmäisestä, 3 900 € toisesta ja 2 800 € kolmannelta lapsesta, jos lapset saadaan 29, 32 ja 34 vuoden iässä.

Rahasto toimisi siten määritetyn maksun (5 000 € sijoitus syntymän yhteydessä) eikä määritetyn edun perusteella. Lopulliset maksusummat riippuvat iästä, jossa henkilö saa lapsia sekä sijoitettujen varojen markkinatuotosta sijoitushorisontin aikana. Näin pitkällä sijoitushorisontilla vuosittaisten markkinatuottovaihteluiden merkitys pääoman kehitykselle on kuitenkin vähäinen. Vaihtelua voidaan edelleen vähentää esimerkiksi aikahajauttamalla sijoitus tasasummin neljännesvuosittain ensimmäinen kolmen vuoden aikana.

Tuki voidaan säätää kannustamaan aikaisempaa lastensaantia muuntelemalla tuen osuutta iän mukaan. Esimerkiksi ensimmäisestä lapsesta maksettavaa tukea voi porrastaa käänteisesti iän mukaan 30 ikävuoden jälkeen. Lisäksi 35 ikävuoden jälkeen kertynyt tuotto ohjattaisiin takaisin korvamerkityltä tililtä rahastoon, minkä seurauksena henkilölle korvamerkityt varat eivät enää kasvaisi 35 vuodesta eteenpäin. Aikahajautuksesta ja pitkästä sijoitushorisontista huolimatta sijoitus tulee luomaan tilanteita, missä vanhemmille maksettava bonus vaihtelee kokoluokalta. Epäsuhtaa voi korjata yhdistämällä määritetyn edun ja määritettyä maksua niin, että sijoitus on aina 5 000 € mutta maksulle säädellään katto, johon kaikki pääsisivät.

Sekä Vauvarahaston että väliaikaisratkaisun piiriin kuuluisivat kaikki Suomessa pysyväisluontoisesti asuvat henkilöt. Henkilö on oikeutettu samanaikaisesti vain jompaankumpaan näistä. Rajaamisesta vain kansalaisuuden perusteella saattaisi seurata perustuslaillisia ongelmia. Usea yksityiskohta kriteerien suhteen vaatii jatkoselvittämistä.

Lähtökohtaisesti Väestöliitto esittää rahastosta maksettavia bonuksia verottomina. Näitä perheille maksettavia bonuksia voisi kuitenkin mahdollisesti asettaa tuloveron alaisiksi, mikä tasapainottaisi tuen hyötyä tuloluokkien välillä. Näin kertyisi myös verotuloja, joilla järjestelmää voitaisiin osaltaan rahoittaa.

Yhdenvertaisuuskysymyksiä on syytä tarkastella sekä edellä mainittujen seikkojen että laajemman perspektiivin kannalta. Mallin vuosittaisia kustannuksia avataan yksityiskohtaisemmin alla kohdassa 2.3.

Vauvarahaston tarkoitus on tukea lapsiperheitä taloudellisesti ja madaltaa lastensaantiin liittyvää taloudellista epävarmuutta. Rahaston avulla yhteiskunta pystyisi nykyistä paremmin korvaamaan vanhempien ajallista ja rahallista panostusta seuraavan sukupolven kasvattamiseen (vrt. luku 1.4). Ehdotuksen toteutuessa kyseessä saattaisivat olla kansainvälisesti suurimmat yleiset kannustimet, jotka maksettaisiin vanhemmille maan sisäisestä asuinpaikasta riippumatta.

2.2 Vauvarahastoa edeltävä väliaikainen ratkaisu

Vauvarahasto alkaa vaikuttamaan syntyvyyteen vasta, kun sen piirissä olleet lapset saapuvat perheellistymisikään 20–30 vuoden kuluttua. Tämän viiveen vähentämiseksi ehdotammekin varsinaisen rahaston rinnalle väliaikaista etuutta, joka tukisi nuoria lapsitoiveidensa toteuttamisessa välittömästi.

Väliaikainen ratkaisu toteutettaisiin Kelan alaisuuteen perustettavana erillisenä etuusrahastona. Etuus olisi kertaluontoinen korvaus, joka maksetaan lapsen syntymän yhteydessä (ei erikseen kummallekin vanhemmalle kuten vauvarahastossa). Korvauksen suuruus olisi 5 000 euroa ensimmäisestä lapsesta, 2 000 euroa toisesta ja 500 euroa kolmannesta lapsesta. Etuus olisi voimassa noin 20 vuoden siirtymäkauden ajan, kunnes Vauvarahaston maksut alkaisivat vaikuttaa täysimääräisesti.

Uudenlainen perhe-etuus olisi hallinnollisesti suoraviivainen: se hyödyntää olemassa olevaa toimeenpanorakennetta eikä edellytä pysyviä muutoksia nykyisiin perhe-etuuksiin. Mallinnuksemme mukaan väliaikaisella ratkaisulla voidaan saavuttaa merkittävä ja nopea syntyvyysvaikutus ennen Vauvarahaston suurempien maksujen realisoitumista. Kuvaamme syntyvyysvaikutuksia ja niiden mallinnusta tarkemmin luvussa 3.

2.3 Vuosikustannukset

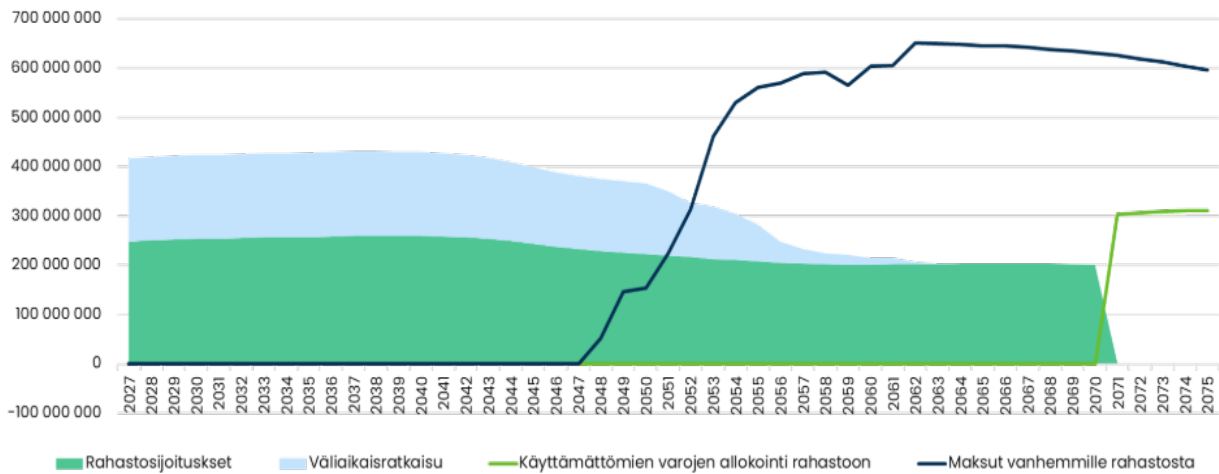
Vauvarahaston ja siirtymävaiheen vuosittaiset kustannukset on kuvattu alla (Kuvio 11). Kustannusmallinnus on tehty Luvussa 3 tarkemmin kuvattavan simulaatiomallinnuksen ennustamien vuosittaisten syntymien mukaan. Mallinnuksen perusteella väliaikainen ratkaisu on käytössä noin vuoteen 2045 saakka, minkä jälkeen ensimmäiset henkilöt, joille on korvamerkitty rahasto-osuus, alkavat saada omia lapsia ja saada näitä maksuja. Mallinnus jatkuu vuoteen 2075 saakka.

Vuoden 2024 syntymien (43 720 lasta) perusteella vuosittainen sijoitussumma rahastoon on noin 220 miljoonaa euroa. Väliaikainen kannustin, eli suorat vauvabonukset, nostaisi kuitenkin mallinuksemme mukaan jo pian syntyvyyttä, mikä näkyy sekä tarvittavien rahastosijoitusten kasvuna että väliaikaisesti maksettavien tukien määrässä. Poliittikkatoimen alkuvaiheessa ehdotuksen vuosittaiset kokonaiskustannukset (rahastointi ja väliaikaiset kannustimet) olisivat noin 420 miljoonaa euroa syntyvyyden ollessa jo noin 5 000 lasta korkeampi kuin vuonna 2024. Maksut rahastoiduista varoista vanhemmille käynnistyvät noin 20 vuoden kuluttua ja väliaikaisen tuen tarve katoaa. Vuosittainen kustannus laskee ajan myötä.

Parhaimmillaan Vauvarahasto on pitkällä aikavälillä itseään ylläpitävä. Koska käyttämättömät varat jäävät rahastoon ja korvamerkitään tuleville sukupolville, on todennäköistä, että rahasto pitää itse itseään yllä yhden sukupolven kuluttua. Yhdelle henkilölle syntymän yhteydessä korvamerkitty 5 000 euron sijoitus kasvaa 45 vuodessa käyttämällämme bruttotuotto-olettamalla ja inflaatiokorjattuna noin 40 000 euroksi. Mikäli kyseinen henkilö ei ole saanut lapsia, tämä summa kattaa sijoitukset kahdeksalle lapselle (8 x 5 000 €). Nykyään noin joka neljäs kaikista suomalaisista on lapsettomia 45 vuoden iässä (vrt. Kuvio 5). Mallinnus ennustaa, että elinikäinen lapsettomuus vähenisi vauvabonusten ja Vauvarahaston myötä. Tästä huolimatta vauvarahasto olisi itseään ylläpitävä vielä siinäkin tilanteessa, että lapsettomien osuus puolittuisi nykyisestä, eikä vuosittaisia sijoituksia valtiolta tarvittaisi enää yhden sukupolven kuluttua.

Vauvarahaston keskiarvoiset vuosittaiset kustannukset olisivat noin 325 miljoonaa euroa vuodessa analyysijakson (2027–2075) aikana. Tämä vastaa 0,12 prosenttia bruttokansantuotteesta ja 0,37 prosenttia valtion vuosibudjetista sekä noin 0,81 prosenttia vuosittain maksetuista eläkkeistä ja 23 prosenttia maksetuista lapsilisistä.

Kustannusarviossa ei ole otettu huomioon muita mahdollisia hyötyjä tai haittoja, kuten käytettävissä olevien varojen noususta koituvan kulutuksen mahdollista ALV-tuottoa valtiolle, säästöjä muissa etuuksissa tai työllisyysvaikutuksia. Kustannusmallinnus huomioi vain agenttipohjaisen mallin mukaiset syntymät eikä ota kantaa muuttoliikkeeseen. Kaikki euromäärät on esitetty vuoden 2026 kiintein hinnoin, eli ostovoima vastaa tämän päivän rahan arvoa. Nimellisesti summat olisivat inflaation vuoksi suurempia tulevaisuudessa.

Kuvio 11. Vauvarahaston ja väliaikaiskannustimen vuosikustannus

Kustannusarvion vertailemiseksi Kelan tutkimusyksikkö toteutti erillisen mikrosimulaation SISU-mikrosimulointimallilla. Simulaatiossa ensimmäisten lasten määrää kasvatettiin 40 prosentilla ja toisten lasten määrää kahdella prosentilla vastaamaan agenttipohjaisen väestöprojisointimallin (ks. luku 3) ennustamaa syntyvyyden muutosta. Mallinnuksen oletuksina käytettiin vuoden 2023 aineistoa tammikuussa 2026 voimassa ollutta lapsilisän tasoa sekä kuluttajahintaindeksiä. Väliaikaisratkaisun kustannus ensimmäisenä politiikkatoimivuonna olisi noin 190 miljoonaa euroa verrattuna tilanteeseen, jossa toimenpiteisiin ei ryhdytä. Luku sisältää vauvabonusten lisäksi muut kasvavat etuuskustannukset kuten lapsilisät, äitiysavustukset ja elatustuet. SISU-mallinnus tuotti hieman korkeampia kustannuksia kuin ABM-mallinnus mikä selittyy osittain sillä, että SISU huomioi vauvabonusten lisäksi muut etuudet. Molemmat mallit tuottavat kuitenkin lähellä toisiaan olevia tuloksia mikä vahvistaa kustannusarvion luotettavuutta.

2.4 Vauvarahaston hyödyt ja riskit

Vauvarahaston käyttöönotto vaatisi luonnollisesti mittavaa valmistautumista ja hyötyjen ja riskien pohdintaa. Tässä esitämme vain muutamia (Taulukko 1).

Vauvarahastosta maksettavat vauvabonukset olisivat kokoluokaltaan hyvin suuria, ja niitä maksettaisiin etupainotteisesti ensimmäisen tai ensimmäisten vuosien aikana lapsen syntymän jälkeen, jolloin perheiden kustannukset ja taloudellinen paine ovat suurimmillaan. Vauvarahasto edustaa kansainvälisestäikin ainutlaatuista, pitkän aikavälin ratkaisua, joka toimii ylisukupolisesti edistäen yhteiskunnallista solidaarisuutta eri ikäryhmien välillä.

Tällainen avaus nostaisi Suomen kärkimaaksi perheystävällisen politiikan kehittäjänä ja vahvistaisi kansainvälistä mainetta. Vauvarahasto voisi myös lisätä Suomen houkuttelevuutta ja pitovoimaa maahanmuuttajien keskuudessa vähentäen poismuuton todennäköisyyttä tarjoamalla pitkäjänteisiä edellytyksiä elämän ja uran rakentamiselle Suomessa. Hyötyihin kuuluu myös perheiden parantuva ostovoima, joka vahvistaisi kotimaista taloutta lisäämällä kulutuskysyntää.

Taulukko 2. Vauvarahaston mahdolliset hyödyt ja haitat

MAHDOLLISET HYÖDYT	MAHDOLLISET HAITAT
<p>Lapsitoiveiden tukeminen</p> <ul style="list-style-type: none"> – Luo vahvan kannustimen esikoisen saamiselle, mikä edustaa uutta perhepolitiikkaa ja voi saada nuoret pariskunnat harkitsemaan perheen perustamista aiemmin. – Voi tukea lapsiperheellistymistä myös signaalivaikutuksen ja ylisukupolvisen viestin kautta. 	<p>Yhdenvertaisuus- ja saavutettavuusongelmat</p> <ul style="list-style-type: none"> – Kaikki eivät voi saada lapsia. Sulkee pois ne henkilöt, jotka eivät voi lisääntyä tai adoptoida. – Voi kannustaa lastensaantiin taloudellisin motiivein tai kokea puuttuvan yksityiselämää koskeviin päätöksiin. – Sukupolvien välinen epätasa-arvo: voi kohdata vastarintaa nykyisiltä sukupolvilta tai muilta, jotka eivät pysty hyötymään uudesta etuudesta.
<p>Taloudellisten esteiden madaltaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> – Lieventää lapsia toivovien nuorten aikuisten taloudellisia huolia tarjoamalla taloudellisen turvaverkon. – Parantaa kotitalouksien ostovoimaa erityisesti opiskelijoilla ja nuoremmilla. – Vähentää lapsiköyhyyttä. 	<p>Taloudelliset riskit ja inflaatio</p> <ul style="list-style-type: none"> – Lisääntyneet taloudelliset resurssit ruokkivat yhä suurempia panostuksia vain yhteen lapseen (statuskilpailu). – Nuorten perheiden ostovoiman äkillinen kasvu voi aiheuttaa inflaatiota kulutustavaroissa ja asumisessa. – Markkinoiden volatiliteetti voi vaikuttaa rahaston tuottoon.
<p>Taloukasvu</p> <ul style="list-style-type: none"> – Perheiden kasvanut ostovoima voi piristää kotimaista taloutta lisäämällä kulutusta ja investointeja. – Osa rahaston sijoituksista voitaisiin kohdentaa suomalaisille osakemarkkinoille. 	<p>Mahdollinen väärinkäyttö</p> <ul style="list-style-type: none"> – Voi johtaa päätöksiin saada lapsia puhtaasti taloudellisten kannustinten vuoksi ilman asianmukaista pitkän aikavälin suunnittelua. – Rahastomaksun saaminen ilman tosiasiallista osallistumista vanhemmuuteen. – Joidenkin perheiden maastamuutto pian lapsen syntymän jälkeen? – Huoltajusriitojen ulottaminen bonuksiin
<p>Julkisen talouden kestävyys</p> <ul style="list-style-type: none"> – Investoinnit kasvavat vuosikymmenien aikana, jolloin mallin julkistaloudelliset 	<p>Poliittiset ja yhteiskunnalliset haasteet</p> <ul style="list-style-type: none"> – Voi synnyttää poliittisia jakolinjoja ja kohdata vastustusta etenkin niiltä, jotka

<p>kustannukset ovat pieniä verrattuna sen tuottoihin.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Käyttämättömien varojen palautus rahastoon varmistaa, että malli on julkistaloudellisesti kestävä eikä rahastosta synny hukkaa. – Rahasto voitaisiin rakentaa myös julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyönä laajemman tuen saamiseksi. Yksityiset yritykset voisivat sijoittaa esim. 10 % tarvittavasta vuotuisesta sijoituksesta. 	<p>kohtaavat vaikeita säästötoimia ankarassa taloustilanteessa.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Poliittinen riski: tulevat hallitukset saattavat lakkauttaa rahaston. Rahaston vahvistaminen niin, ettei valtio voi helposti myydä tai lakkauttaa rahastoa. – Rahaston hallinta, avoimuuden varmistaminen sekä sijoitusten yhteensovittaminen valtion tavoitteiden kanssa edellyttää toimivia järjestelmiä ja valvontaa.
<p>Kulttuuriset ja poliittiset hyödyt</p>	<p>Kulttuuriset ja hallinnolliset esteet</p>
<ul style="list-style-type: none"> – Voi edistää tulevaisuususkoa ja perhemyönteisiä arvoja suomalaisessa yhteiskunnassa. – Voisi kannustaa nuoria aikuisia jäämään Suomeen ja vähentää aivovuotoa. – Asemoi Suomen edelläkävijäksi perhemyönteisessä politiikassa ja vahvistaa kansainvälistä mainetta. – Inspiroi Suomea ja muita maita tutkimaan luovia lähestymistapoja perhepolitiikassa. 	<ul style="list-style-type: none"> – Taloudelliset kannustimet yksin eivät riitä, vaan tarvitsevat taustalle kattavan perheystävällisen politiikan. Rahasto ei saa toimia kannustimena leikata muita perhepoliittisia tukia.

Ehdotuksen viestinnällinen vaikutus kannustaisi pitkäjänteiseen ajatteluun ja ylisukupolvisen keskusteluun. Se voisi luoda tulevaisuususkoa ja piristäisi sekä kotimaista että kansainvälistä keskustelua syntyvyydestä ja perheystävällisestä politiikasta. Vauvarahasto tai sen kaltainen ratkaisu toimisi myös perheystävällisenä yhteiskunnallisena signaalina.

Keskeisiin riskeihin kuuluvat ensinnäkin yhdenvertaisuuteen ja saavutettavuuteen liittyvät kysymykset. Vauvarahasto ei kohdistu kaikkiin yhdenvertaisesti: osa ihmisistä on tahattomasti tai itse valitusti lapsettomia, eivätkä kaikki voi saada lapsia tai adoptoida. Myös nykyiset vanhemmat ja vanhemmat sukupolvet jäävät uuden etuuden ulkopuolelle, mikä voi herättää kokemuksen sukupolvien välisestä epätasa-arvosta. Osa kansalaisista saattaa lisäksi nähdä, että taloudellinen kannustin ohjaisi lastensaantia taloudellisin motiivein tai puuttuisi liikaa varsin yksityisiin ja arkoihin asioihin.

Taloudellisia riskejä on niin ikään useita. Nuorten perheiden ostovoiman äkillinen kasvu voi nostaa lyhyellä aikavälillä hintoja erityisesti kulutustavaroissa ja asumisessa, ja lisääntyneet resurssit voivat ruokkia statuskilpailua, jossa varoja kohdennetaan korostetusti vain yhteen lapseen. Rahaston tuotot ovat alttiita markkinoiden heilahteluille, ja sijoitusten hallinta edellyttää huolellista riskienhajautusta sekä avointa raportointia. Myös vauvabonusten saaminen ilman tosiasiallista osallistumista lapsen hoivaan on tarkasti pohdittava ja rajattava.

Poliittisesti rahasto voi kohdata vastustusta erityisesti aikoina, jolloin julkista taloutta sopeutetaan tai säästöjä kohdistetaan muihin etuuksiin. Tulevien hallitusten linjamuutosten varalta rahasto on syytä

korvamerkitä niin, ettei sitä voida helposti purkaa. On olennaista, ettei Vauvarahasto toimi tekosyynä leikata olemassa olevia perhe-etuuksia, vaan että se rakentuu nykyisen perhepolitiikan päälle.

Erityisesti on muistettava, etteivät taloudelliset kannustimet yksinään riitä: niiden rinnalle tarvitaan kattava perheystävällinen politiikka ja vahva viestintä laajan kansansuosion ja luottamuksen rakentamiseksi.

3 Mallinnus kannustimien vaikutuksista syntyvyyteen

Seuraavaksi avaamme, miten olemme arvioineet Vauvarahaston ja väliaikaisen vauvabonuksen vaikutuksia syntyvyyteen. Kehitimme agenttipohjaisen väestöprojisointimallin (Agent Based Model, ABM), jolla vertaamme tilannetta, jossa Vauvarahasto tai väliaikainen vauvabonus olisi käytössä, tilanteeseen, jossa mitään uutta kannustinta ei olisi ajanjaksolla 2021–2076. Mallia on syytä pitää ensisijaisesti teoreettisena ja eksploratiivisena kehyksenä; ei varsinaisena ennusteena. Tavoitteena on tehdä näkyväksi ne mekanismit, joiden kautta makrotason syntyvyysmuutokset voivat seurata annetuista oletuksista: millä todennäköisyydellä naiselle syntyy seuraava lapsi kunakin vuonna, kun huomioidaan hänen aiempi lapsilukunsa, lastensaannin taloudellisen toteutettavuuden laskelmat, biologinen hedelmällisyys sekä parisuhde- ja tulodynamiikka. Lisäksi malli ottaa huomioon naisen hedelmällisyyden laskun iän myötä sekä syntyvyyteen liittyviä sosiaalisia vaikutuksia.

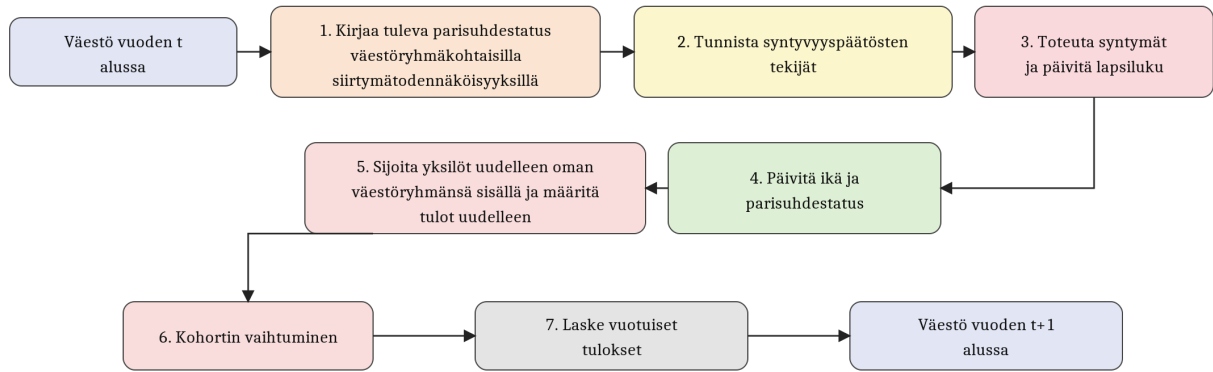
Malli seuraa parisuhteissa syntyviä lapsia, ja vuosittaiset syntymät määräytyvät äidin iän, lapsen järjestysluvun ja kotitalouden käytettävissä olevien tulojen mukaan. Lähtökohtainen synteettinen väestö Suomessa syntyneistä naisista ja mallin kalibrointi perustuvat Tilastokeskuksen rekisteritietoihin. Simulaatiossa käytetyt koodit ja väestötiedot joita käytettiin toistamaan simulaation tuloksia ovat saatavilla tässä: [GitHub repository](#).

Mallissa oletetaan, että lapsia syntyy vain parisuhteissa, vaikka todellisuudessa pieni osa lapsista syntyy naisille, jotka eivät ole avo- tai avioliitossa. Mallinsimme vain Suomessa syntyneitä naisia, koska maahanmuuttajien väestötiedot eivät aina ole tarpeeksi tarkkoja. Malli ei huomioi muuttoliikettä.

3.1 Agenttipohjainen simulaatio

Mallin lähtökohtana on synteettinen, naispuolisista toimijoista eli agenteista koostuva väestö, jossa ovat mukana lapsiväestöksi määritelleet 0–19-vuotiaat ja aikuiset 20–44-vuotiaat. Synteettinen väestö vastaa Suomessa syntyneiden naisten todellista jakaumaa vuonna 2021 iän, lasten lukumäärän ja parisuhdestatuksen (asuu yksin vs. avo-/avioliitossa) mukaan; nämä ominaisuudet yhdessä määrittävät agentin väestöryhmän. Lisäksi aikuiselle agentille määritetään väestöryhmänsä sisäinen prosentuaalinen sijainti tulojakaumassa. Tämän sijainnin perusteella määräytyy yksilön tuloneljännes, ja siitä lasketaan käytettävissä olevat tulot havaittujen neljännesten välisten rajojen avulla.

Ajan myötä simuloidun väestön rakenne muuttuu kolmesta syystä: ikääntymisen, parisuhdestatuksen muutosten ja lasten saamisen vuoksi. Jokaisella vuotuisella askeleella malli etenee kuviossa 12 esitetystä järjestyksessä.

Kuvio 12. Vuotuinen väestöpäivityssykli simulaatiomallissa.

Ensimmäisessä vaiheessa jokaiselle aikuiselle agentille määritetään seuraavan vuoden parisuhdestatus, sillä naiset voivat siirtyä parisuhteesta yksin asuvaksi ja päinvastoin. Nämä siirtymät määritellään eksogeenisesti rekistereistä laskettujen avo- tai avioliiton solmimisen ja purkautumisen todennäköisyyksien avulla, ja ne riippuvat yksilön ikäryhmästä, lapsiluvusta ja tuloneljänneksestä. Todennäköisyydet kiinnitetään vuosien 2022 ja 2023 empiirisesti havaittuihin tasoihin, ja ennustejaksolla käytetään näiden kahden vuoden keskiarvoa.

Toisessa vaiheessa mallin päätöksentekijöiksi tunnustetaan ne aikuiset agentit, jotka ovat parisuhteessa kulvana vuonna ja pysyvät parisuhteessa myös seuraavana vuonna. Näihin agentteihin viitataan jatkossa kotitalouksina. Kotitaloudet päättävät seuraavan vuoden lasten saamisesta; toteutuneet syntymät arvotaan todennäköisyyspohjaisesti ja kirjataan päivittämällä synnyttäneiden lapsilukua. Vastasyntyneistä oletetaan 50 prosentin olevan tyttöjä, ja heidät lisätään mallin lapsiväestöön.

Viimeisessä vaiheessa yksilöiden ikä ja aikuisten käytettävissä olevat tulot päivitetään. Naiset, jotka täyttävät 44 vuotta, poistuvat aikuiskohortista, kun taas 20 vuotta täyttävät agentit siirretään aikuiskohorttiin lapsettomina; heidän parisuhdestatuksensa ja tulonsa määritetään lapsettomien 20-vuotiaiden joukosta havaittujen jakaumien mukaisesti.

Lisälapsen taloudellinen toteutettavuus

Jokaisen kotitalouden oletetaan kohtaavan seuraavana vuonna kilpailevia taloudellisia velvoitteita: peruskulutus, asuminen, jo saatujen lasten kustannukset, säästäminen ja muut sitoumukset. Vain rajallinen osa resursseista jää siten käytettäväksi mahdollisen lisälapsen kustannuksiin. Lasten saamiseen käytettävissä oleva budjetti määritellään seuraavasti kotitaloudelle h hetkellä t , kun harkitaan etenemistä lapsilukuun i :

$$B_{\{h,t,i\}} = (1 - s_1) \cdot Y_{\{h,t\}} - \sum_{\{j < i\}} C_j + G_i,$$

missä Y on kotitalouden käytettävissä olevat tulot, s_1 on muuhun kuin lapsiin liittyviin menoihin varattu osuus tuloista, C kuhunkin jo saatuun lapseen liittyvä rahallinen kustannus ja G lapsilukuun i etenemiseen liittyvät odotetut vauvabonukset.

Huomioimme, että vanhemmat saattavat kilpailla keskenään siitä, mitä lasten kasvattaminen edellyttää niin ajallisesti kuin rahallisesti (ks. Mahler, Tertilt & Yum, 2025); kutsumme tätä

statusvaikutukseksi. Vuosittain kotitaloudet valitsevat lasta kohden tavoitellun investointitason, jonka oletetaan olevan sama kullekin lapselle:

$$Q(Y_{\{h,t\}}) = c \cdot (Y_{\{h,t\}} / \bar{Y})^{\eta},$$

missä \bar{Y} on kotitalouksien tulojen keskiarvo lähtövuonna ja η ohjaa statusvaikutuksen voimakkuutta. Kun $\eta = 0$, kotitaloudet eivät eroa lasta kohden tavoitellussa investoinnissa. Kun $\eta > 0$, korkean tulotason kotitaloudet tavoittelevat suurempaa investointia lasta kohden, jolloin lapsiin liittyvät kustannukset nousevat tulojen myötä jyrkemmin.

Lapsen i rahallinen kustannus määritellään tällöin lapsikohtaisen investoinnin ja perheeseen mukaisten skaalaetujen tulona:

$$C_{\{h,t,i\}} = Q(Y_{\{h,t\}}) \cdot S(i), \quad S(i) = i^{\beta},$$

missä c on lapsen peruskustannus ja S kuvaa lapsen järjestyslusun mukaisia skaalaetuja parametrin $\beta \leq 0$ kautta.

Suunnitellun lapsiluvun etenemisen taloudellinen toteutettavuus, A , määritellään seuraavaan lapseen käytettävissä olevan budjetin ja kustannusten suhteen logaritmin keskistettynä logit-muunnoksena:

$$A_{\{h,t,i\}} = \text{sigmoid}(k \cdot (\ln(B_{\{h,t,i\}} / C_{\{h,t,i\}}) - m)),$$

missä m säätelee taloudellisen toteutettavuuden kynnystä ja k sen herkkyyttä budjetin ja kustannusten suhteen poikkeamille tämän kynnyksen ympärillä.

Lastensaantia koskeva päätöksenteko

Joka vuosi kotitalous h valitsee, eteneekö lapsilukuun i , diskreetin valintamallin mukaisesti syntymäaikomuksen perustodennäköisyydellä:

$$\pi_{\{h,t,i\}}^0 = \text{sigmoid}(\Omega_{\{p(h,t,i)\}} + \kappa \cdot A_{\{h,t,i\}} + \kappa_{01} \cdot 1\{i=1\} \cdot A_{\{h,t,i\}}),$$

missä Ω kuvaa suunniteltuun lapsiluvun etenemiseen liittyvää perusalttiutta eli mallin vakiota. Parametrit κ ja κ_{01} vastaavat taloudellisen toteutettavuuden yleisestä vaikutuksesta kaikissa lapsiluvuissa ja sen lisävaikutuksesta vanhemmuuteen siirryttäessä (kun $i = 1$).

Malli olettaa siten, että kun κ on positiivinen, kotitaloudet hankkivat lisälapsen sitä todennäköisemmin, mitä paremmin se vastaa heidän taloudellisia edellytyksiään – joko siksi, että käytettävissä oleva budjetti on suurempi, tai siksi, että suunnitellun lapsen odotetut kustannukset ovat pienemmät. Vaikutus on erityisen voimakas esikoisten kohdalla, kun κ_{01} on positiivinen. Suhde on epälineaarinen: budjetin ja kustannusten suhteessa on alue, jolla taloudellinen toteutettavuus reagoi herkästi pieniin muutoksiin, ja muita alueita, joilla lapsi katsotaan joko hyvin toteutettavaksi tai ei lainkaan toteutettavaksi ja herkkyyks on selvästi pienempi.

Malli olettaa myös, että kotitaloudet pyrkivät kohti normatiivista lapsilukua – iältään ja tuloiltaan vastaaville kotitalouksille tyypillistä lasten määrää, M . Tämä sosiaalisen mukautumisen mekanismi muokkaa kotitalouden syntymäaikomuksen todennäköisyyttä:

$$\pi_{\{h,t,i\}} = (1 - \vartheta) \cdot \pi_{\{h,t,i\}}^0 + \vartheta \cdot 1\{i = i^*_{\{h,t\}}\},$$

missä sosiaalisen mukautumisen parametri $\theta \in [0,1]$ säätelee mukautumisen voimakkuutta normatiivista lapsilukua M kohti. Kun $\theta = 0$, sosiaalinen normi ei vaikuta syntyvyysaikomuksiin. Kun $\theta = 1$, kotitaloudet, joiden lapsiluku on alle $M:n$, hankkivat lapsen todennäköisyydellä yksi.

Lopuksi syntymä toteutuu todennäköisyydellä

$$P(\text{syntymä} \mid h, t, i) = \pi_{\{h,t,i\}} \cdot g(\text{ikä}_{\{h,t\}}),$$

missä kotitalouden hedelmällisyys g , jonka iän mukainen hedelmällisyyskäyrä määrää, ottaa huomioon ikäkohtaiset erot suunnitellun lapsiluvun etenemisen toteutumisessa.

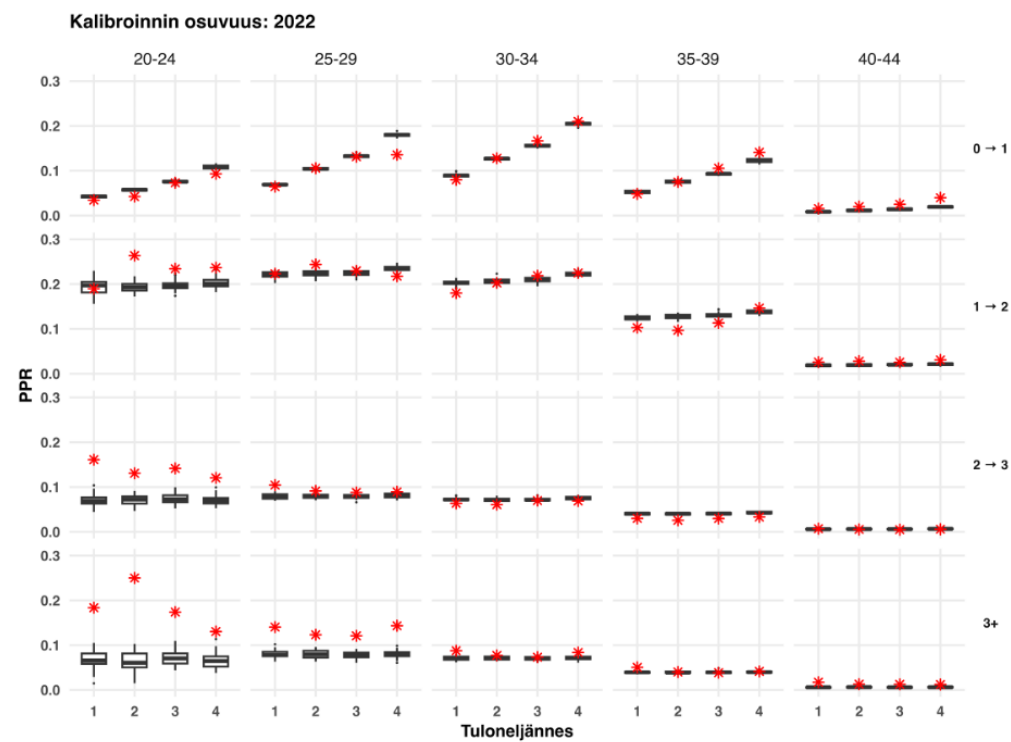
Mallin kalibrointi ja sovittavuus

Kalibroimme syntyvyyden agenttipohjaisen mallin vuonna 2022 vakaassa parisuhteessa olleiden 20–44-vuotiaiden suomalaisten naisten lapsiluvun etenemissuhteisiin (PPR; parity progression ratios). Sekä havaitut että simuloitut PPR-arvot ositetaan edellisen vuoden ikäryhmän, viivästetyn lapsiluvun ja viivästetyn tuloneljännneksen mukaan, missä tuloneljännnekset määritellään kunkin viivästetyn ikä-lapsiluku-ryhmän sisällä.

Olkoon g näiden solujen indeksi. Kalibroinnin tavoitefunktio on simuloitujen ja havaittujen PPR-arvojen välisten neliöllisten poikkeamien altistuspainotettu summa:

$$L = \sum_g E_g \cdot (PPR^{sim}_g - PPR^{obs}_g)^2,$$

missä E on solussa g seuraavan lapsen saamisen riskissä olevien naisten lukumäärä, joka toimii suhteellisena painokertoimena kalibroinnin tavoitefunktiossa.

PPR-arvot lasketaan päätöksentekijöiden viivästetyn ikäryhmän, viivästetyn lapsiluvun ja tuloneljännneksen mukaan. Rivit vastaavat lapsiluvun etenemisiä ja sarakkeet ikäryhmiä.

Kuvio 13. Simuloidut (punaiset tähdet) ja havaitut (mustat laatikko–janakuviot) lapsiluvun etenemissuhteet (PPR) vuonna 2022, 40 mallisuoritetta.

Kuten kuvio 13 osoittaa, malli toistaa havaittujen PPR-arvojen pööräytyksen iän, lapsiluvun ja tuloneljännksen mukaan kohtuullisen hyvin ja erityisesti niissä ikäluokissa, joissa suomalaiset saavat eniten lapsia. Suurimmat poikkeamat keskittyvät harvalukuisiin soluihin, kuten nuoriin naisiin korkeammilla lapsiluvuilla. Esikoisten kohdalla malli aliarvioi hieman todennäköisyyksiä ylimmissä tuloneljännksissä.

ABM:n kalibrointi

Kalibrointi eteni neljässä vaiheessa: ensin lapsiluvun mukaiset perusalttiudet, sitten iän mukainen hedelmällisyyskäyrä, sen jälkeen yhteinen taloudellinen osio ja lopuksi sosiaalisen mukautumisen parametri. Monimuuttujaiset parametriryhmät estimoitii reunaehdoin rajoitetulla L-BFGS-B-menetelmällä useilla lähtöarvoilla.

Taulukko 3. Agenttipohjaisen mallin kalibroidut parametrit ja kalibroinnissa tarkastellut parametrit.

Parametri	Arvo	Kalibroinnissa tarkasteltu väli
Esikoisen perusalttius	-1,981189	[-4,0; 0,0]
Toisen lapsen perusalttius	-1,122220	[-4,0; 0,0]
Kolmannen lapsen perusalttius	-2,311895	[-4,0; 0,0]
Hedelmällisyyden nousun ikä	19,902070	[16,0; 27,0]
Hedelmällisyyden nousun jyrkkyys	1,351331	[0,5; 6,5]
Ensimmäisen hedelmällisyyslaskun ikä	42,983150	[31,0; 43,0]
Ensimmäisen hedelmällisyyslaskun jyrkkyys	4,701383	[0,8; 10,0]
Toisen hedelmällisyyslaskun ikä	38,034970	[37,0; 47,0]
Toisen hedelmällisyyslaskun jyrkkyys	1,826575	[0,6; 10,0]
Lapsen peruskustannus (€)	9 092	[6 000; 15 000]
Muuhun kuin lapsiin varattu tulo-osuus (s_1)	0,678438	[0,20; 0,70]
Statusvaikutus (η)	0,157497	[0,00; 1,20]
Lapsen järjestyslusun kustannuserroin (β)	-0,000009	[-1,00; 0,00]
Toteutettavuusvaikutus (κ)	0,251265	[0,0; 1,0]
Esikoisen toteutettavuusvaikutus (κ_0)	2,086620	[0,0; 2,1]
Toteutettavuuden jyrkkyys (k)	2,894631	[0,5; 30,0]
Toteutettavuuden keskipiste (m)	0,651900	[-0,5; 3,5]
Sosiaalinen mukautuminen (θ)	0,019782	[0,0; 0,5]

Taulukko 3 esittää kalibroidut parametrit. Lapsiluvun mukaisten perusalttiuksien perusteella toisten lasten taustalla oleva alttius on korkein ja kolmansien sekä sitä useampien lasten alttius matalin. Kalibroitu lapsen rahallinen peruskustannus on 9 092 €, ja statusvaikutuksen parametri saa

arvon 0,157. Mediaanitulotason kotitaloudessa tämä tarkoittaa noin 10 141 € efektivistä kustannusta ensimmäiselle lapselle, kun peruskustannus kerrotaan tekijällä $2^{0,157}$. Kalibroitu s_1 -arvo 0,678 puolestaan tarkoittaa, että noin kaksi kolmasosaa kotitalouden tuloista kuluu pariskunnan omaan kulutukseen, säästämiseen ja jo saatujen lasten kustannuksiin, jolloin mahdolliselle lisälapselle jää vain pienempi osuus.

Kalibroitu statusvaikutus on positiivinen, mikä tarkoittaa, että investointi lasta kohden kasvaa kotitalouden tulojen myötä. Sosiaalisen mukautumisen kalibroitu parametri $\theta = 0,020$ puolestaan tarkoittaa, että kotitaloudet mukautuvat vain hieman samankaltaisten kotitalouksien normatiivista lapsilukua kohti.

Mallin mukaan lapsen järjestyslukuun liittyviä skaalaetuja ei käytännössä esiinny, sillä parametri β on käytännössä nolla. Taloudellisella toteutettavuudella on syntyvyysaikomuksiin positiivinen vaikutus ($\kappa = 0,251$), ja vaikutus on huomattavasti voimakkaampi vanhemmuuteen siirryttäessä ($\kappa_{01} = 2,087$). Toteutettavuusfunktion sisäiset parametrit tarkoittavat, että koettu toteutettavuus muuttuu sulavasti budjetin ja kustannusten suhteen mukana eikä kytkeydy päälle tai pois jyrkästi. Hedelmällisyyskäyrän parametrit puolestaan osoittavat asteittaista nousua noin 20 ikävuoteen, leveää huippualueutta 20-vuotiaista alkukolmekymmppisiin ja selkeämpää laskua loppukolmekymmppisistä eteenpäin; lasku jyrkkenee tätä vanhemmissa ikäryhmissä.

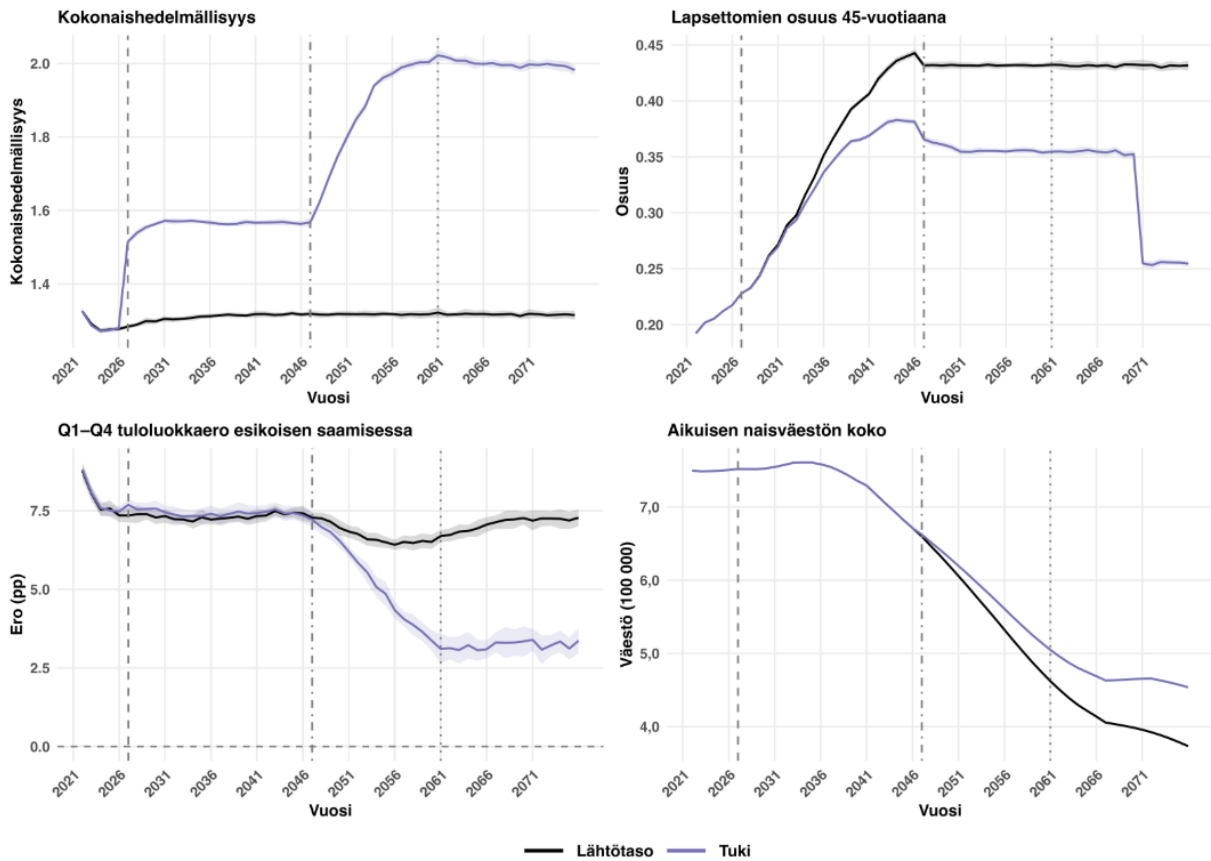
3.2 Syntyvyyden ennusteet vauvabonusten kanssa ja ilman

Seuraavaksi simuloimme vauvabonusten vaikutuksia pitkän aikavälin makrotason syntyvyyteen. Mallinnus olettaa että väliaikainen ratkaisu otetaan käyttöön vuonna 2026, ja sitä aletaan asteittain korvata Vauvarahastolla vuodesta 2047 alkaen niin, että väliaikainen tuki on kokonaan poistunut vuoteen 2062 mennessä. Tuloksia verrataan tilanteeseen, jossa uusia tukia ei ole.

Väliaikaisen tuen vaiheessa kokonaishedelmällisyysluku nousee perustason noin 1,3 tasolta vauvabonusten myötä noin 1,6 tasolle, eli noin 20 prosenttia perustasoon nähden. Kun Vauvarahasto astuu täysimääräisesti voimaan, kokonaishedelmällisyys nousee edelleen tasolle noin 2,0, mikä vastaa noin 50 prosentin kasvua perustasoon nähden.

Arvioitu lapsettomien osuus 5 vuoden iässä pysyy perustasossa noin 43 prosentissa, mutta laskee vauvabonusten myötä noin 35–36 prosenttiin ja edelleen Vauvarahaston täysimittaisen vaikutuksen myötä noin 25–26 prosenttiin. Ensimmäisen lapsen saamisen ero ylimmän ja alimman tuloneljännksen välillä kapenee samalla noin 7,5 prosenttiyksiköstä noin 3,0–3,5 prosenttiyksikköön. Samalla väestö kasvaa vauvabonusten myötä seuraavassa sukupolvessa huomattavasti, ja ennustejakson loppuun mennessä ero perustasoon on noin 70 000–80 000 naista. (Muuttoliikettä ei huomioida ja mallinnuksen agentit ovat naisia, joten määrä koskee vain heitä).

Aikaisemmin Kuviossa 9 esitetty yhteys taloudellisen tuen koon ja syntyvyysvaikutusten välillä oli 0,25, ja kertaluontoisten taloudellisten kannustimien kohdalla 0,84. Arvioitu vaikutuksemme olisi noin 0,9, mikä on linjassa taloudellisten kannustimien aikaisemman tutkimuskirjallisuuden kanssa joskin korkeammasta päästä. Toisaalta näin isoa kertaluontoista tukea ei ole aikaisemmin ollut.

Paneelit esittävät kokonaishedelmällisyysluvun, 45-vuotiaiden lapsettomuuden, ensimmäisen lapsen saamisen eron ylimmän ja alimman tuloneljännksen välillä (Q4–Q1) sekä aikuisten naisten väestön koon. Yhtenäiset viivat kuvaavat simulaation keskiarvoja 20 ajon yli, ja varjostetut alueet ± 2 keskihajontaa ajojen välillä. Pystysuorat viitelinjat osoittavat väliaikaisen mallin käyttöönoton, Vauvarahaston maksujen alkamisen sekä sen ajankohdan, jolloin väliaikainen malli on kokonaan korvautunut Vauvarahastolla.

Kuvio 14. Makrotason syntyvyysennusteet vuoteen 2076 uusien tukien kanssa (väliaikainen tuki ja Vauvarahasto) ja ilman niitä.

Mallinnusten tulosten tulkinnessa on muistettava, että mallin keskeinen oletus koskee tulojen yhteyttä lastensaantiin iän, liitossa olemisen ja lapsiluvun mukaan. Nykyisessä määrittelyssä kotitaloudet arvioivat lisälapsen taloudellista toteutettavuutta käyttämällä koko kertaluonteista bonusta päätöksentekohetkellä. Kertasuoritus käsitellään siten ikään kuin se olisi välittömästi merkityksellinen lapsen saamisen kannalta sen sijaan, että sen arvo jakautuisi koko lapsuusajalle. Tämä oletus vahvistaa todennäköisesti simuloitua syntyvyysvastetta erityisesti vanhemmuuteen siirryttäessä, jossa taloudellisen toteutettavuuden rajoitteet ovat sekä empiirisessä aineistossa että mallin kalibroinnissa keskeisimpiä. Se, miten tämä lopulta toteutuisi käytännössä, riippuu siitä, miten bonukset hallinnoidaan ja miten ihmiset niitä käyttävät.

Oletimme myös mallissa, että tulojen yhteys lasten saamiseen heijastaa nimenomaan tulojen vaikutusta, eli että taloudelliset rajoitteet vaikuttavat lastensaantiin suoraan ja että näihin rajoitteisiin voidaan vastata rahallisella tuella. Lapsiperheellistymiseen vaikuttaa kuitenkin myös muita tekijöitä, kuten yksilön asema työmarkkinoilla, laajempi valmius vanhemmuuteen tai halu priorisoida muita asioita elämässä. Sikäli kuin koettu valmius ennemmin kuin taloudellinen epävarmuus on ratkaiseva tekijä joillekin pariskunnille, taloudellisen kannustimen vaikutus lastensaantiin olisi havaittua

tuloluokkaeroa vaatimattomampi. Toisaalta mallimme oletukset replikoivat melko tarkasti todellista syntyvyyttä vuosina 2022 ja 2023.

Toinen nykyisen mallin rajoituksista on, että ne naiset, joista tulee äitejä etuuskien vaikutuksesta, käsitellään samalla tavalla kuin naiset, jotka olisivat saaneet esikoisen ilman uutta etuutta. Ensimmäisen lapsen syntymän jälkeen malli sijoittaa heidät samoihin myöhempisiin tulo- ja parisuhdesiirtymäprosesseihin kuin naiset, jotka olisivat tulleet äidiksi joka tapauksessa. Jos etuuden tuottamat uudet vanhemmat todellisuudessa eroaisivat muista vanhemmista myöhemmän parisuhdevakauden, tulokehityksen tai korkeampien lapsilukujen suhteen, pitkän aikavälin simuloitujen vaikutukset olisivat vinoutuneita. Mallin monimutkaisuuden ja mekanismien yhteisvaikutusten vuoksi tämän vinouman suuntaa ja suuruutta on vaikea määrittää etukäteen.

On myös syytä huomata, että lasten koettu kustannus perustuu oletukseen, sillä suoraa rekisteritietoa ei Suomessa ole saatavilla. Samalla mallimme vahvuus on, että siihen on sisällytetty sekä sosiaalinen tarttuvuus että lasten kasvavat kustannukset korkeammassa tuloryhmässä. Jatkotutkimuksissa sitä voi hyödyntää arvioimaan, miten rahalliset tuet voisivat johtaa myös korkeampiin lasten kustannuksiin, eli ruokkia perheiden välistä 'statuskilpailua' (esim. kun pyritään tarjoamaan lapsille parhaita hyödykkeitä ja koulutusta) (Rotkirch ym., käsikirjoitus).

Rekisteriaineistopohjainen mallinnus

- Simuloitiin Vauvarahaston syntyvyys- ja väestövaikutuksia rekisteriaineistoon perustuvassa mallissa
- Malli ennustaa naisagenttien syntyvyyttä yli ajan eri etuuskien vallitessa ja suljetussa väestössä ilman muuttoliikettä
- Väliaikainen ratkaisu nostaisi kokonaishedelmällisyyttä noin 1.6 tasolle ja Vauvarahasto noin 2.0 tasolle
- Tuki vähentäisi merkittävästi elinikäisesti lapsettomien osuuksia ja tuloluokkien välisiä eroja syntyvydessä.

4 Yhteenveto: uusi kannustin lapsitoiveiden toteutumiseksi

Työpaperissa esitetyn Vauvarahaston tarkoitus on vastata laskevaan syntyvyyteen ja perheellistymisen eriarvoisuuteen tukemalla suoraan nuoria perheitä merkittävän taloudellisen kannustimen avulla. Vauvarahasto perustuu pitkään sijoitushorisonttiin, jonka avulla alkuinvestoinnit voidaan muuttaa suuriksi lapsibonuksiksi. Rakente mahdollistaa nuorille perheille niin suuren taloudellisen tuen, että se todennäköisesti madaltaisi merkittävästi taloudellisia esteitä perheen perustamista harkitsevilta.

Vaikka Suomessa ja muissa Pohjoismaissa on pitkään ollut laajoja ja monipuolisia perhepoliittisia tukia ja järjestelmiä, perinteiset keinot eivät ole estäneet hyvin alhaisen syntyvyyden tilannetta. Suomen syntyvyyden pudotus 2010-luvulla oli EU:n jyrkin, ja esikoisten syntymien väheneminen ja myöhentyminen selittää valtaosan tästä kehityksestä.

Suomalaiset toivovat keskimäärin noin kahta lasta, mutta nykytrendien jatkuessa todennäköisesti joka neljäs toivottu lapsi jää saamatta. Toivotun ja toteutuneen lapsiluvun välillä on merkittävä kuilu. Kotitalouden tulot ovat selvästi yhteydessä siihen, kenelle ensimmäinen lapsi syntyy suomalaisten tyyppillisessä lastensaanti-ikässä. Seuraavien lasten syntymiin tuloilla on heikompi yhteys.

Vauvarahaston perusajatus on, että jokaiselle Suomessa syntyvälle lapselle korvamerkitään rahastoon 5 000 euroa, ja maksut käynnistyvät, kun henkilö varttuessaan saa oman lapsen. Useiden vuosikymmenten sijoitushorisontilla ja korkoa korolle -tuottojen avulla vanhemmille voisi lapsen syntyessä maksaa tuhansia euroja. Kuuden prosentin vuosittaisella nimellistuotolla inflaatiokorjatut maksut vanhempaa kohden olisivat arviomme mukaan noin 13 200 € ensimmäisestä, 3 900 € toisesta ja 2 800 € kolmannesta lapsesta, jos lapset syntyisivät 29, 32 ja 34 vuoden iässä. Tämä tuki maksettaisiin molemmille vanhemmille.

Vauvarahasto mahdollistaisi kansainvälisesti vertaillen mittavat, todennäköisesti maailman suurimmat vauvabonukset. Rahasto toimii määritetyn maksun (5 000 € sijoitus syntymän yhteydessä) eikä määritetyn edun perusteella. Lopulliset maksusummat riippuisivat siitä, minä vuonna henkilö saa lapsia, sekä markkinatuotosta sijoitushorisontin aikana. Tuki tulisi säätää kannustamaan aikaisempaa lastensaantia muuntelemalla maksun osuutta iän mukaan; joka tapauksessa lastensaannin lykkääminen 30 ikävuoden jälkeen ei tulisi johtaa korkeampiin maksuihin. Tuki voitaisiin asettaa veronalaiseksi, joskin ehdotuksessamme ja kustannusarviossamme emme oleta tukien verotusta.

Koska Suomen syntyvyys on jo nyt hyvin alhainen ja rahaston päävaikutus realisoituisi vasta 20–30 vuoden kuluttua, tarvitaan myös väliaikaisratkaisu. Ehdotettu väliaikainen malli tarjoaisi maltillisemman, kertaluontoisen korvauksen syntyvää lasta kohden: 5 000 euroa ensimmäisestä lapsesta, 2 000 euroa toisesta ja 500 euroa kolmannesta. Mallinnuksemme mukaan näilläkin tuilla voitaisiin saavuttaa korkeampi syntyvyys ennen vauvarahaston suurempien maksujen tuomaa suurempaa syntyvyyden nousua.

Suomalaisessa keskustelussa törmää usein väitteeseen siitä, ettei taloudellisilla kannustimilla voi vaikuttaa syntyvyyteen. Kooste tutkimustuloksista viittaa siihen, että laajempi tai pienempi taloudellinen tuki perheille on makrotasolla vastaavasti ja suoraan yhteydessä alhaisempaan tai korkeampaan kokonaishedelmällisyyteen. Tämä yhteys skaalautuu tuen koon mukaan ja saattaa olla erityisen vahva kertaluontoisten taloudellisten tukien kohdalla. Kokosimme liitteeseen erillisen katsauksen eri maiden kannustimien yhteydestä syntyvyyteen. Katsauksesta voi päätellä, että kannustimet vaikuttavat syntyvyyteen, mutta vaikutus vaihtelee eri maiden välillä ja saattaa myös olla erilainen eri väestöryhmissä. Usein rahallisilla tukimuodoilla on havaittu vaikutusta pienituloisiin vanhempiin sekä lastensaannin ajoitukseen – eli juuri niihin haasteisiin, joista Suomen syntyvyyden laskussa etenkin on kyse.

Mallinsimme synteettisen, naispuolisista agenteista koostuvan väestön, joka vastaa Suomessa syntyneiden naisten todellista jakaumaa vuonna 2021 iän, lasten lukumäärän ja parisuhdestatuksen mukaan. Malli kehitettiin tueksi uusien bonusten syntyvyys- ja kustannusvaikutusten arviointia varten, eikä sitä tule tulkita suoraviivaisesti väestöennusteena. Malli huomioi syntymät parisuhteissa (avo- ja avioliitoissa) ja mallintaa vuosittaiset syntymät äidin iän, lapsen järjestysluvun ja kotitalouden käytettävissä olevien tulojen mukaan. Se huomioi myös hedelmällisyyden laskun iän myötä ja uusista rahallisista tuista syntyviä sosiaalisia sivuvaikutuksia. Mallin kalibrointi viittaa siihen, että taloudellinen toteutettavuus vaikuttaa lastensaantiin ja että tämä vaikutus on huomattavasti voimakkaampi esikoisten kohdalla kuin seuraavilla lapsilla.

Ehdotetun tuen tavoitteena on tukea perheellistymistä kaikille lapsia toivoville. Bonusten kustannuksia ja syntyvyytsvaikutuksia simuloiva agenttipohjainen mallimme arvioi, että pelkkä väliaikainen malli voisi nostaa kokonaishedelmällisyyden nykyiseltä noin 1,3 tasolta noin 1,6 tasolle ja täysimittainen ylisukupolvinen vauvarahasto jopa noin 2,0 tasolle. Tämä on lähellä 15 vuoden takaista tilannetta ja vastaisi sitä lapsilukua, jota suomalaiset itse ilmoittavat toivovansa. Lapsettomuus 45 vuoden iässä vähenisi, ja ensimmäisen lapsen saamisen ero ylimmän ja alimman tuloneljänneksen välillä kapenisi noin puolella.

Vauvarahasto on rakennettu siten, että se olisi pitkällä aikavälillä itseään ylläpitävä. Uuden etuuden alkuvaiheessa arvioimme ehdotuksen vuosittaisten kokonaiskustannusten (rahastosijoitukset ja väliaikaisen mallin bonukset yhteensä) olevan noin 420 miljoonaa euroa, syntyvien lasten määrän ollessa jo noin 5 000 lasta korkeampi kuin vuonna 2024. Maksut rahastoiduista varoista vanhemmille käynnistyvät noin 20 vuoden kuluttua, jolloin väliaikaisen mallin tarve katoaa. Kelan tutkimusyksikön toteuttama mikrosimulaatio vahvistaa väliaikaisratkaisua koskevan kustannusarvion luotettavuutta ollen hieman korkeammalla, noin 190 miljoonan euron tasolla.

Uusien bonusten keskimääräisen vuotuisen kustannuksen olisivat noin 325 miljoonaa euroa vuosien 2027–2075 aikana. Summa vastaa noin 0,12 prosenttia nykyisestä Suomen bruttokansantuotteesta, 0,37 prosenttia valtion vuosibudjetista, 0,81 prosenttia maksetuista eläkkeistä ja 23 prosenttia maksetuista lapsilisistä.

Vauvarahaston hyötyihin kuuluu kokoluokka: maksettavat vauvabonukset olisivat suuria, ja niitä maksettaisiin etupainotteisesti ensimmäisen tai ensimmäisten vuosien aikana lapsen syntymän jälkeen. Lapsiperheiden kustannuksia kompensoidaan Suomessa muita eurooppalaisia maita heikommin ja ehdotettu Vauvarahasto vastaisi myös tähän epäkohtaan. Samalla tämän kaltainen avaus voisi nostaa Suomen kärkimaaksi perhepolitiikan kehittäjänä ja vahvistaa kansainvälistä mainetta. Vauvarahasto voisi myös lisätä Suomen houkuttelevuutta ja pitovoimaa maahanmuuttajien keskuudessa ja vähentää poismuuton todennäköisyyttä.

Keskeisiin vauvarahaston riskeihin kuuluvat yhdenvertaisuuteen liittyvät kysymykset. Vauvarahasto ei kohdistu kaikkiin, sillä lapsettomat eivät olisi oikeutettuja etuuteen. Taloudellisiin riskeihin kuuluu myös inflaatio, mikäli nuorten perheiden ostovoiman äkillinen kasvu korottaisi lyhyellä aikavälillä hintoja esimerkiksi kulutustavaroissa ja asumisessa. Poliitiikan linjamuutosten varalta rahasto on syytä vahvistaa niin, ettei sitä voida helposti purkaa.

Ihmisten toiveisiin ja mahdollisuuksiin saada lapsia vaikuttaa moni asia. Yhtä politiikan “taikasauvaa” pitkäaikaisten globaalien trendien kääntämiseksi ei ole olemassa (Gietel-Basten, Rotkirch ja Sobotka, 2022). Nykyinen, hyvin alhainen syntyvyys varsin ikääntyneessä yhteiskunnassa vaatii kuitenkin niin institutionaalista sopeutumista kuin yhteiskunnallisia innovaatioita.

Rahallisten tukien vaikutukset ovat laajan tutkimuskirjallisuuden perusteella vahvasti riippuvaisia yhteiskunnan perheystävällisyydestä laajemmin ja pitkäjänteisesti. Mikään taloudellinen kannustin ei yksinään ratkaise alhaisen syntyvyyden haasteita. Ehdotuksemme ei missään tapauksessa ole tarkoitettu korvaamaan jo olemassa olevia lapsiperheiden palveluita ja etuja, vaan täydentämään niitä. Onnistuessaan Vauvarahasto edustaa kansainvälisesti ainutlaatuista, pitkän aikavälin ratkaisua, joka kanavoi yhteiskunnan varoja nuoremmille sukupolville ja tulevaisuudelle.

5 Liite: Eri maiden ‘vauvabonukset’ ja syntyvyysvaikutukset

Viime vuosikymmenten aikana länsimaissa ja Aasiassa on kokeiltu useita erilaisia suorien rahallisten siirtojen eli ‘vauvabonusten’ ohjelmia. Kuvaamme alla tiivistetysti näiden ohjelmien sisältämiä etuuksia ja niitä koskevia keskeisiä tutkimustuloksia. Nämä tulokset on koottu Taulukkoon 4.

VIRO

Viro otti vuonna 2017 käyttöön yleisen 300 euron kuukausittaisen tuen kolmannelle ja sitä seuraaville lapsille. Uudistus nosti kolmannen lapsen syntymän todennäköisyyttä neljällä prosenttiyksiköllä ja lyhensi kolmannen ja toisen syntymän välistä aikaa lähes neljänneksellä. Vaikutus oli näin yhdistelmä ajoituksen nopeutumista ja lopullisen lapsiluvun kasvua. (Puur ja Vseviiov, 2019; Paas ja Gortfelder, 2025)

NORJA

Tromssassa toteutettiin vuosina 1989–1990 alueellinen, universaaleja, lapsille suunnattuja, tukia ja veronkevennyksiä yhdistellyt uudistus. Kokonaisuudessaan lapsikohtainen tuki oli vuodesta 1990 alkaen 3 600 Norjan kruunua vuodessa, mikä vastasi noin 2,1 prosenttia bruttokansantuotteesta henkeä kohden. Uudistus oli yhteydessä viiden prosenttiyksikön nousuun syntyvyudessa naimattomien ja alempien tuloluokkien keskuudessa (Hart ym., 2023).

ISLANTI

Islannin valtio lopetti tuloverojen keräämisen vuodeksi vuonna 1987, mikä vastasi suurta tilapäistä tulonsiirtoa. Ylimääräinen raha oli yhteydessä 8,8 prosentin syntyvyyden kasvuun. Luonnollinen koeasetelma eroaa suuresta osasta lapsiperheille suunnattujen tukien asetelmista siinä, että kyseessä oli perheellistyneille kohdennetun etuuden sijaan universaali ja vastikkeeton lisäys tulotasoon. Brookesin (2026) vaikutuksia tutkivan työpaperin vertaisarviointi on kesken.

UNKARI

Unkarin perhepolitiikka on jaettavissa kahteen aikakauteen Victor Orbánin valtakauden alun mukaan. Ennen Orbánin valtakautta toteutetut pitkän linjan perhepoliittiset toimet, kuten vuosien 1949–2005 välillä myönnetyt avustukset, nostivat syntyvyyttä 0,2 prosenttia jokaista etuuden yhden prosentin kasvua kohden. Vahvimmat vaikutukset olivat järjestysluvultaan kolmannen ja sitä seuraavien lasten kohdalla (Gábos ym., 2009).

Vuoden 2010 jälkeen Orbánin hallituksen käynnistämä ohjelma on sisältänyt niin korottomia lainoja, asumistukia kuin verohelpotuksiakin, ja on kooltaan noin viisi prosenttia maan bruttokansantuotteesta. Stone (2025) arvioi vuosien 2012–2022 politiikkatoimien nostaneen kokonaishedelmällisyyttä noin 0,27 lapsella (TFR 1,25 → 1,59).

ITALIA

Friuli-Venezia Giuliaassa toteutettiin vuosina 2000–2003 alueellinen vauvabonus: 3 099 euron kertakorvaus (13,5 % BKT:sta henkeä kohden) toisesta lapsesta ja 4 648 euron korvaus kolmannelle ja sitä seuraavista lapsesta (19,6 % BKT:sta henkeä kohden). Boccuzzo ym. (2008) havaitsivat 2–3 prosentin nousun kokonaishedelmällisyydessä, joka vastasi noin 1 000 lisäsyntymää vuosina 2001–2004.

Vaikutus oli voimakkain useamman lapsen äideillä ja matalasti koulutetuilla naisilla. Osa syntyvyyden noususta tapahtui aborttien vähenemisen kautta, mikä nostaa esiin usein huomiotta jäävän kanavan: taloudellinen tuki voi vähentää raskauksien keskeyttämistä ja siten nostaa syntyvyyttä.

ESPANJA

González ja Trommlerová (2023) tarkastelevat Espanjassa käyttöön otetun 2 500 € summan ('synnytyspalkkio') vaikutusta ja esittävät, että nuorten naisten kohdalla on epävarmaa, johtiko palkkio ensimmäisten lasten aikaistamiseen. Iäkkäämmillä naisilla löytyi myös "lisälapsivaikutus" eli korkeampi lopullinen lapsiluku.

Vastaavasti palkkioiden maksamisen lakkautus vähensi lastensaantia, jopa enemmän kuin palkkion ottaminen käyttöön lisäsi sitä. Espanjassa synnytyspalkkion käyttöönotto tuki lastensaantia erityisesti korkeammin koulutetussa ryhmässä, mutta ei juurikaan alhaisemman koulutustason vanhempien keskuudessa. Silti etuuden poistaminen Espanjassa muutama vuosi sitten vaikutti merkittävämmiin alhaisemman koulutustason pariskunnilla ja köyhemmissä maakunnissa tai sellaisilla alueilla, joissa työttömyys oli kasvanut.

KANADA

Klassinen esimerkki "vauvabonuksesta" saatiin Kanadasta 1990-luvulla. Quebecin osavaltiossa vuosien 1988 ja 1997 välillä maksettu kertakorvaus (allowance for newborn children) vaihteli noin 350 euron ja yli 5 000 euron välillä lapsiluvusta ja ajankohdasta riippuen. Vauvabonus vaikutti kokonaishedelmällisyyteen verrattuna niihin osavaltioihin, joissa vastaavaa uudistusta ei tehty. Vauvabonus nosti myös osavaltion lopullista syntyvyyttä (kohorttihedelmällisyyttä) noin 3,5 prosenttia (noin 1,58:sta aina 1,75 lapseen naista kohti elämän aikana). Etuus tuki erityisesti suurperheiden syntyvyyttä, joiden kohdalla se oli kaikista suurin. (Malak, Rahman & Yip, 2019).

USA

Alaskan pysyvä rahasto-osinko (Alaska Permanent Fund Dividend) oli yhteydessä keskimäärin 13,1 prosentin syntyvyyden kasvuun vuosina 1982–1988. Vaikutus kasvoi naisten iän mukaan: siinä missä 20–24-vuotiaalla syntyvyys kasvoi noin 12,4 prosenttia, kasvoi 35–44-vuotiaiden ikäryhmässä syntyvyys noin 16,9 prosenttia. Teini-ikäisten syntyvyys ja aborttimäärät pysyivät ennallaan, mikä viittaa siihen, että kasvu syntyvyydessä oli suunniteltua. (Yonzan ym., 2024).

ISRAEL

Israelin lapsitukiohjelmassa (1999–2005) analysoitiin syntyvyysjärjestyksessä seuraavaan lapseen kohdistuvan tuen muutosten vaikutusta hedelmällisyyteen suurta paneeliaineistoa käyttäen. Seuraavasta lapsesta maksettavan tuen kasvattaminen ohjelman keskimääräisellä summalla eli 295 uutta Israelin sekeliä oli yhteydessä 7,8 prosentin syntyvyyden nousuun. Vaikutus oli positiivinen kaikissa uskonnollisissa ja etnisissä ryhmissä, mutta korostui matala- ja keskituloisilla. (Cohen ym., 2013).

AUSTRALIA

Australia otti vuonna 2004 käyttöön vauvabonuksen, joka nousi 3 000 Australian dollarin tasolta 5 000 Australian dollarin tasolle vuoteen 2008 mennessä. Suora tuki erosi mm. Viron ja Quebecin ohjelmista siinä, että sitä maksettiin yhtäläisesti jokaisesta lapsesta. Ohjelma yhdistyi 6,8 prosentin nousuun Australian kokonaishedelmällisyydessä vuosina 2005–2012 (Reich, 2024). Vaikutus kohdistui voimakkaimmin järjestysluvultaan kolmansien ja sen jälkeisten lasten saantiin, ja se näkyi vahviten erityisesti alempiin tuloluokkiin kuuluneiden naisten keskuudessa (Lain ym., 2009; Sinclair ym., 2012; Risse, 2010; Drago ym., 2011; Guest ja Parr, 2010).

ETELÄ-KOREA

Osana maan syntyvyyden tukemiseen panostavaa ohjelmaa Etelä-Korean piirikunnat alkoivat 2000-

luvun alun jälkeen ottamaan käyttöönsä kertakorvauksia lastensaannista. Vuoteen 2012 mennessä kaikki maan piirikunnat olivat ottaneet ohjelman käyttöönsä jossain muodossa, ja vuonna 2015 niiden keskimääräiset arvot vastasivat 680, 926 ja 2 350 Yhdysvaltain dollaria ensimmäisestä, toisesta ja kolmannesta lapsesta. Vuosien 2001–2012 välillä piiritason bonukset nostivat kausaalisen analyysin mukaan kokonaishedelmällisyyttä 4,7 prosenttia. Vaikutus oli vahvempi vähemmän koulutettujen ja työttömien naisten kohdalla (vertaisarvioimaton työpäperi) (Kim, 2023).

Taulukko 4. Kooste syntyvyyteen liittyvistä rahallisista tuista ja vaikutuksista

Taulukko 4. Rahallisten kannustimien yhteys syntyvyyteen: kansainvälisiä tutkimustuloksia

Maa	Mekanismi	Kannustimen koko (nominaalinen) ja 1. vuoden tuen arvo; BKT henkeä kohden lihavoituna ¹	Aikajänne	Vaikutukset kokonaishedelmällisyytlukuun (TFR) ja muut mitattavat vaikutukset	Vaikutukset syntymäjärjestykseen, ajoitukseen ja lapsimäärään eri väestöryhmissä	Tutkimus
Viro	Yleinen kuukausittainen tuki kolmannelle ja sitä seuraaville lapsille	300 € kuukaudessa 19,5 % BKT/henkilö	2017 eteenpäin	Vaikutus kohorttisyntyvyyteen avoin, tuki liian tuore	Kolmannen lapsen syntymän todennäköisyys nousi 4 prosenttiyksikköä 22 % lyhyemmät syntymävälit	<i>Puur ja Vsevirov (2019)</i> <i>Paas ja Gortfelder (2025)</i>
Australia	Yleinen kertakorvaus jokaisesta lapsesta	3 000 AUD (2004); korotettu 5 000 AUD (2008) 7,0 % → 9,0 % BKT/henkilö	2004 eteenpäin	Syntyvyys nousi 6,8 % 2005–2012 ~36 000 syntymää enemmän 2005–2006	Syntyvyys koheni yli 8 v. ajan, ei ajoitusvaikutuksia Enemmän vaikutusta 2+ lapsiin Enemmän vaikutusta matalan ja keskitason sosioekonomisen taustan naisille	<i>Reich (2024)</i> <i>Lain ym. (2009)</i> <i>Sinclair ym. (2012)</i> <i>Risse (2010)</i> <i>Drag ym. (2011)</i> <i>Guest & Parr (2010)</i>
Kanada (Quebec)	”Allowance for Newborn Children” -ohjelma (ANC): nouseva kertakorvaus lapsimäärän mukaan	500 CAD (1.) / 1 000 CAD (2.) / 8 000 CAD (3.) (v. 1992 mennessä) 2,0 % / 4,0 % / 31,6 % BKT/henkilö	1988–1997	Syntyvyys nousi 12–25 %	Lapsia syntyi tiheämmin ja enemmän Erityisesti 3+ lapsia syntyi enemmän Erityisesti keskitulotason ja koulutettujen perheissä	<i>Milligan (2005)</i> <i>Malak ym. (2019)</i>
Italia (Friuli-Venezia Giulia)	Vauvabonus: yksittäisen kertakorvauksen lisäksi kuukausittainen korvaus toisista syntymistä	3 099 € kertakorvaus + kuukausittainen tuki kolmeen ikävuoteen asti; nostettu 4 648 € kolmannesta ja myöhemmistä lapsista (2001) 13,5 % → 19,6 % BKT/henkilö	2000–2003	Syntyvyys kasvoi 2–3 % ~1 000 syntymää lisää vuosina 2001–2004	Määrällisiä vaikutuksia aborttien vähenemisen kautta Vaikutus voimakkain 2+ lasten kohdalla Erityisesti matalasti koulutetuilla naisilla	<i>Bocuzzo ym. (2008)</i>
Espanja	Yleinen lapsietuus, kertakorvaus syntymästä	2 500 € 10,5 % BKT/henkilö	2007–2010	Iso vaikutus lyhyellä tähtämellä, kokonaisvaikutus 0,1–0,2 lasta	Vaikutuksia niin ajoitukseen kuin lopulliseen lapsimäärään Ei yksiselitteistä vaikutusta syntymäjärjestykseen	<i>González (2013)</i> <i>González ja Trommlerová (2023)</i>

Maa	Mekanismi	Kannustimen koko (nominiaalinen) ja 1. vuoden tuen arvo; BKT henkeä kohden lihavoituna ¹	Aikajänne	Vaikutukset kokonaishedelmällisyysslukuun (TFR) ja muut mitattavat vaikutukset	Vaikutukset syntymäjärjestykseen, ajoitukseen ja lapsimäärään eri väestöryhmissä	Tutkimus
Norja (Tromssan alue)	Alueellinen uudistus paransi yleisiä perhe-etuuksia ja verohelpotuksia	+3 600 NOK/vuosi lasta kohden 2,1 % BKT/henkilö	1989–1990	5 prosenttiyksikön nousu 20–24-v. naisten ensimmäisille synnytyksille	Vaikutus ajoitukseen (aiemmat ensisynnytykset) ja määrään (2. ja 3. lapset) Erityisesti esikoiset Erityisesti nuorten, naimattomien, matalan tulotason naisten keskuudessa	<i>Hart ym. (2023)</i>
Unkari	Lapsiin liittyvät edut ja eläkkeet: perhe-etuudet, äitiysavustukset	Suurta vaihtelua	1949–2005	1 %:n etuuden nousu kasvatti syntyvyyttä 0,2 %	Tuet nostivat järjestysluvultaan 3+ lasten syntymää	<i>Gábos ym. (2009)</i>
Islanti	Veroton vuosi (henkilökohtaiset tuloverot poistettiin väliaikaisesti)	Marginaalinen tulovero 0 % vuodelle 1987 (vastaa suurta tilapäistä tulolisää)	1987	Syntyvyys nousi 8,8 %	Vaikutus niin ajoitukseen kuin määrään	<i>Brookes (2026, ei vertaisarvioitu)</i>
USA (Alaska)	Pysyvä rahasto-osinko (Alaska Permanent Fund Dividend): vuotuinen universaali käteissiirto kaikille asukkaille, mukaan lukien vastasyntyneet	Vaihteleva (keskim. 1 000–2 000 USD/henkilö/vuosi, riippuen öljytuloista) 6,9 %–13,9 % BKT/henkilö	1982 eteenpäin ² (tutkimus kattaa n. 1982–2019)	Syntyvyys nousi keskimäärin 13,1 %	Yhdistelmä ajoitusta (syntymävälien lyheneminen) ja määrällistä vaikutusta Vahvin vaikutus kaikenikäisillä (20–44-v.) naisilla ja kaikissa lapsiluvuissa	<i>Yonzan ym. (2024)</i>
Israel	Lapsituki-ohjelman muutokset: vaihtelu marginaalisen lapsen tuessa (hintavaikutus) ja intra-marginaalisten lasten tuessa (tulovaikutus)	Keskim. marginaalinen tuki 389 NIS/kk (n. 100 USD; vaihtelu 150–790 NIS lapsiluvun mukaan; nettomykyarvo n. 295 NIS) 59,9 % BKT/henkilö	1999–2005	Syntyvyys kasvoi 7,8 %	Määrällinen (vaikuttaa lopulliseen lapsilukuun, ei vain ajoituksiin) Vaikutus kaikilla syntymäjärjestyksillä ja ryhmillä (ml. ultraortodoksit ja arabimuslimit) Vahvin vaikutus matala- ja keskituloisilla	<i>Cohen ym. (2013)</i>
Etelä-Korea	Piiritason vauvabonukset: universaalit kertakorvaukset, lapsilukukorotukset	Keskim. 680–2 350 USD:n arvosta (2015) 2,4–8,2 % BKT/henkilö	2001–2012	Syntyvyys nousi 4,7 %	Kasvu lopullisessa lapsiluvussa; vaikutukset kaikkiin lapsilukuihin Vahvempi vaikutus työttömille ja vähemmän koulutetuille	<i>Kim (2023, ei vertaisarvioitu)</i>
Unkari³	Vuoden 2015 jälkeiset perhepolitiikat: avustukset, lainat ja laajennetut edut (esim. asuntolainat, verohelpotukset perheille)	Suurta vaihtelua	2015 jälkeen (analysoitu 2012–2022)	Kokonaishedelmälisyys nousi +0,27	Ei tarkemmin määriteltä	<i>Stone (2025)</i>

¹ Lihavoitu prosenttiluku = ensimmäisen vuoden tuen arvo suhteessa bruttokansantuotteeseen henkeä kohden.

² Alaska Permanent Fund -osinkoja on maksettu vuodesta 1982; tarkasteltu tutkimusjakso n. 1982–2019.

³ Toinen Unkaria koskeva rivi viittaa vuoden 2015 jälkeisiin perhepolitiisiin uudistuksiin (erillään ylemmstä Unkari-rivistä).

Lähde: koonti viite-tutkimuksista (ks. sarake Tutkimus)

6 Viitteet

- Beaujouan, E., & Neels, K. (2025). Delayed fertility and childlessness. Teoksessa R. Schoen (toim.), *Advances in Social Demography* (ss. 349–364). Springer Nature Switzerland. https://doi.org/10.1007/978-3-031-89737-5_14
- Berg, V., & Rotkirch, A. (2014). Faster transition to the second child in late 20th century Finland: A study of birth intervals. *Finnish Yearbook of Population Research*, 49, 73–86. <https://doi.org/10.23979/fypr.48424>
- Berg, V., Lawson, D. W. & Rotkirch, A. (2020a) Financial opportunity costs and deaths among close kin are independently associated with reproductive timing in a contemporary high-income society." *Proceedings of the Royal Society B: Biological Sciences* 287.1919. <https://doi.org/10.1098/rspb.2019.2478>
- Berg, V., Miettinen, A., Jokela, M., & Rotkirch, A. (2020b). Shorter birth intervals between siblings are associated with increased risk of parental divorce. *PLOS ONE*, 15(1), e0228237. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0228237>
- Bergsvik, J., Fauske, A., & Hart, R. K. (2021). Can policies stall the fertility fall? A systematic review of the (quasi-)experimental literature. *Population and Development Review*, 47(4), 913–964. <https://doi.org/10.1111/padr.12431>
- Boccuzzo, G., Caltabiano, M., Dalla Zuanna, G., & Loghi, M. (2008). The impact of the bonus at birth on reproductive behaviour in a lowest-low fertility context: Friuli-Venezia Giulia (Italy), 1989–2005. *Vienna Yearbook of Population Research*, 6, 125–147. <https://doi.org/10.1553/populationyearbook2008s125>
- Bradshaw, J., & Attar-Schwartz, S. (2011). Fertility and social policy. Teoksessa N. Takayama & M. Werding (toim.), *Fertility and public policy: How to reverse the trend of declining birth rates* (ss. 185–212). MIT Press.
- Brookes, P. (2026). A natural experiment on fertility in Iceland [Työpaperi]. SSRN. <https://doi.org/10.2139/ssrn.6047955>
- Chuard, C., & Chuard-Keller, P. (2021). Baby bonus in Switzerland: Effects on fertility, newborn health, and birth-scheduling. *Health Economics*, 30(9), 2092–2116. <https://doi.org/10.1002/hec.4366>
- Cohen, A., Dehejia, R., & Romanov, D. (2013). Financial incentives and fertility. *Review of Economics and Statistics*, 95(1), 1–20. https://doi.org/10.1162/REST_a_00342
- Drago, R., Sawyer, K., Shreffler, K., Warren, D., & Wooden, M. (2011). Did Australia's baby bonus increase fertility intentions and births? *Population Research and Policy Review*, 30(3), 381–397. <https://doi.org/10.1007/s11113-010-9193-y>
- Estévez, J. L., & Rotkirch, A. (2026). Fertility trends across migrant generations reexamined: Insights from Finnish register data. *European Sociological Review*, jcag009. <https://doi.org/10.1093/esr/jcag009>
- Eurostat. (2025). *Demography of Europe – 2025 edition*. European Commission. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-flagship-publications/-/demography-of-europe-2025>
- Gábos, A., Gál, R. I., & Kézdi, G. (2009). The effects of child-related benefits and pensions on fertility by birth order: A test on Hungarian data. *Population Studies*, 63(3), 307–325. <https://doi.org/10.1080/00324720903215293>
- Galloway, T. A., & Hart, R. K. (2015). *Effects of income and the cost of children on fertility: Quasi-experimental evidence from Norway* (Discussion Paper). Statistics Norway.

- Gauthier, A. H. (2007). The impact of family policies on fertility in industrialized countries: A review of the literature. *Population Research and Policy Review*, 26(3), 323–346. <https://doi.org/10.1007/s11113-007-9033-x>
- Gauthier, A. H., & Gietel-Basten, S. (2025). Family policies in low fertility countries: Evidence and reflections. *Population and Development Review*, 51, 125–161. <https://doi.org/10.1111/padr.12691>
- Gietel-Basten, S., Rotkirch, A., & Sobotka, T. (2022). Changing the perspective on low birth rates: Why simplistic solutions won't work. *BMJ*, 379, e072670. <https://doi.org/10.1136/bmj-2022-072670>
- González, L., & Trommlerová, S. K. (2023). Cash transfers and fertility: How the introduction and cancellation of a child benefit affected births and abortions. *Journal of Human Resources*, 58(3), 783–818. <https://doi.org/10.3368/jhr.59.1.0220-10725R2>
- Guest, R., & Parr, N. (2010). The effects of family benefits on childbearing decisions: A household optimising model calibrated to Australia. *Economic Record*, 86(275), 609–619. <https://doi.org/10.1111/j.1475-4932.2010.00663.x>
- Hart, R. K., Cools, S., & Strøm, M. (2023). Universal transfers, tax breaks and fertility: Evidence from a regional reform in Norway. *Population Research and Policy Review*, 42(3), Article 34. <https://doi.org/10.1007/s11113-023-09793-z>
- Hart, R. K., Bergsvik, J., Fauske, A., & Kim, W. (2024). Causal analysis of policy effects on fertility. Teoksessa K. F. Zimmermann (toim.), *Handbook of Labor, Human Resources and Population Economics*. Springer.
- Hart, R. K., et al. (2024). *Fallende fødselstall i Norge: Utvikling og mulige tiltak for unge voksne* (Delleveranse fra Fødselstallsutvalget). https://www.regjeringen.no/contentassets/65e2b59e934640dfb7015fe295bc72e5/no/pdfs/q-1262_fallende-fodselstall-i-norge.pdf
- Hellstrand, J., Nisén, J., & Myrskylä, M. (2022). Less partnering, less children, or both? Analysis of the drivers of first birth decline in Finland since 2010. *European Journal of Population*, 38(2), 191–221. <https://doi.org/10.1007/s10680-022-09605-8>
- Jalovaara, M., & Miettinen, A. (2025). Childlessness trends at different ages by educational attainment for men and women in Finland: A research note. *Population Studies*, 1–10. <https://doi.org/10.1080/00324728.2025.2592578>
- Kearney, M. (2026, May 1). How will falling fertility rates hurt the economy? With Melissa Kearney [Haastattelu S. Keynes]. *Financial Times*.
- Kim, W. (2023). Baby bonus, fertility and missing women (Departmental Working Paper No. 2308). Southern Methodist University, Department of Economics.
- Kotamäki, M., & Lehtimäki, J. (2025). Getting too old for this: Population ageing and its economic consequences in Finland. *Economic Analysis and Policy*, 88, 1720–1750. <https://doi.org/10.1016/j.eap.2025.10.040>
- Lain, S. J., Ford, J. B., Raynes-Greenow, C. H., Hadfield, R. M., Simpson, J. M., Morris, J. M., & Roberts, C. L. (2009). The impact of the baby bonus payment in New South Wales: Who is having "one for the country"? *Medical Journal of Australia*, 190(5), 238–241. <https://doi.org/10.5694/j.1326-5377.2009.tb02382.x>
- Lappegård, T., Kristensen, A. P., & Dommermuth, L. (2025). Disentangling the relative importance of subjective economic uncertainty for fertility intentions and realization in Norway. *Genus*, 81, 37. <https://doi.org/10.1186/s41118-025-00278-9>
- Lesthaeghe, R. (2025). Sub-replacement fertility, population decline and negative growth momentum: Adding focus. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.10024.84485>
- Luci-Greulich, A., & Thévenon, O. (2013). The impact of family policies on fertility trends in developed countries. *European Journal of Population*, 29, 387–416. <https://doi.org/10.1007/s10680-013-9295-4>

- Mahler, L., Tertilt, M., & Yum, M. (2025). Policy concerns in an era of low fertility: The role of social comparisons and intensive parenting. Centre for Economic Policy Research.
- Malak, N., Rahman, M. M., & Yip, T. A. (2019). Baby bonus, anyone? Examining heterogeneous responses to a pro-natalist policy. *Journal of Population Economics*, 32, 1205–1246. <https://doi.org/10.1007/s00148-019-00731-y>
- Neels, K., Theunynck, Z., & Wood, J. (2013). Economic recession and first births in Europe: Recession-induced postponement and recuperation of fertility in 14 European countries between 1970 and 2005. *International Journal of Public Health*, 58(1), 43–55. <https://doi.org/10.1007/s00038-012-0390-9>
- Norjan syntyyvyskomitea (Norway's Birth Rate Committee). (2026). *Declining birth rates in Norway: Final report from the Birth Rate Committee*. <https://nettsteder.regjeringen.no/ufvb/english/>
- Nygård, M., Nyby, J., & Kuisma, M. (2019). Discarding social investment and redistribution in the name of austerity? The case of Finnish family policy reforms 2007–2015. *Policy and Society*, 38(3), 519–536. <https://doi.org/10.1080/14494035.2019.1655834>
- Olivetti, C., & Petrongolo, B. (2017). The economic consequences of family policies: Lessons from a century of legislation in high-income countries. *Journal of Economic Perspectives*, 31(1), 205–230. <https://doi.org/10.1257/jep.31.1.205>
- Paas, T., & Gortfelder, M. (2025, June). *The impact of increased family benefits on fertility in Estonia* [Conference paper]. Nordic Demographic Symposium 2025, Middelfart, Denmark.
- Puur, A., & Vseviiov, H. (2019). Eesti sündimusareng ja perepoliitika võimalused. *Akadeemia*, 31(3), 387–429.
- Puur, A., Abdullayev, S., Klesment, M., et al. (2023). Parental leave and fertility: Individual-level responses in the tempo and quantum of second and third births. *European Journal of Population*, 39, 22. <https://doi.org/10.1007/s10680-023-09669-0>
- Rahnu, L., & Jalovaara, M. (2023). Partnership dynamics and entry into parenthood: Comparison of Finnish birth cohorts 1969–2000. *Advances in Life Course Research*, 56, 100548. <https://doi.org/10.1016/j.alcr.2023.100548>
- Raute, A. (2019). Can financial incentives reduce the baby gap? Evidence from a reform in maternity leave benefits. *Journal of Public Economics*, 169, 203–222. <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2018.07.010>
- Reich, G. (2024). Determining the impact of the 2004 Australian Baby Bonus on fertility rates using a synthetic control analysis. *Australian Economic Papers*, 63(Suppl. 1), 23–32. <https://doi.org/10.1111/1467-8454.12345>
- Risse, L. (2010). "...And one for the country": The effect of the baby bonus on Australian women's childbearing intentions. *Journal of Population Research*, 27(3), 213–240. <https://doi.org/10.1007/s12546-011-9055-4>
- Rotkirch, A. (2024). *20 ehdotusta lapsitoiveiden tukemiseksi: Selvitys syntyyvyyden laskusta Suomessa* (Valtioneuvoston julkaisu 2024:46). Valtioneuvosto.
- Rotkirch, A., Zaretckii, S., Heino, M., Mäki, M & Mace, R. (submitted) The rising bar of family formation in Finland: A parental investment perspective
- Savelieva, K., Jokela, M., & Rotkirch, A. (2023). Reasons to postpone childbearing during fertility decline in Finland. *Marriage & Family Review*, 59(3), 253–276. <https://doi.org/10.1080/01494929.2022.2083283>
- Shaw, S. J. (2025). On a microdemographic framework for decomposing contemporary fertility dynamics. *Scientific Reports*, 15(1), 30726. <https://doi.org/10.1038/s41598-025-11522-9>
- Sinclair, S., Boymal, J., & de Silva, A. (2012). A re-appraisal of the fertility response to the Australian baby bonus. *Economic Record*, 88, 78–87. <https://doi.org/10.1111/j.1475-4932.2012.00805.x>

- Sobotka, T., Matysiak, A., & Brzozowska, Z. (2019). *Policy responses to low fertility: How effective are they?* (Working Paper No. 1). UNFPA. <https://www.unfpa.org/publications/policy-responses-low-fertility-how-effective-are-they>
- Sobotka, T., Skirbekk, V., & Philipov, D. (2011). Economic recession and fertility in the developed world. *Population and Development Review*, 37(2), 267–306. <https://doi.org/10.1111/j.1728-4457.2011.00411.x>
- Sorsa, T. (toim.). (2020). *Kestävän väestönkehityksen Suomi. Väestöliiton väestöpoliittinen raportti 2020*. Väestöliitto, Väestöntutkimuslaitos. Katsauksia E54.
- Sorsa, T., Lehtonen, N., & Rotkirch, A. (2023). *Kuka haluaa lapsia 2020-luvulla? Perhebarometri 2022*. Väestöliitto. <https://www.vaestoliitto.fi/verkkojulkaisut/kuka-haluaa-lapsia-2020-luvulla/>
- Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö. (2022). *Lasten ja perheiden sosiaaliturva* (Liite 3). <https://stm.fi/documents/1271139/134362878/Liite+3+Lasten+ja+perheiden+sosiaaliturva.pdf>
- Stone, L. (2025). *Expand the child tax credit: Pronatal policy works, and America can't afford to forego it*. Institute for Family Studies. <https://ifstudies.org/ifs-admin/resources/briefs/ifsbrief-expand-the-child-tax-credit-2.pdf>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2026). *Sosiaaliturvan menot ja rahoitus 2024* (Tilastoraportti 1/2026). Suomen virallinen tilasto. <https://thl.fi/data-ja-tilastot/sote-talous/sosiaaliturvan-menot-ja-rahoitus>
- Thomas, J., Rowe, F., Williamson, P., & Lin, E. S. (2022). The effect of leave policies on increasing fertility: A systematic review. *Humanities and Social Sciences Communications*, 9(1), 262. <https://doi.org/10.1057/s41599-022-01270-w>
- Vanhuysse, P., Medgyesi, M., & Gál, R. I. (2023). Taxing reproduction: The full transfer cost of rearing children in Europe. *Royal Society Open Science*, 10, 230759. <https://doi.org/10.1098/rsos.230759>
- Vignoli, D., Minello, A., Bazzani, G., Matera, C., & Rapallini, C. (2022). Narratives of the future affect fertility: Evidence from a laboratory experiment. *European Journal of Population*, 38(1), 93-124.
- Yonzan, N., Timilsina, L., & Kelly, I. R. (2024). Economic incentives surrounding fertility: Evidence from Alaska's permanent fund dividend. *Economics & Human Biology*, 52, 101334. <https://doi.org/10.1016/j.ehb.2023.101334>
- Yoo, S. H., & Sobotka, T. (2018). Ultra-low fertility in South Korea: The role of the tempo effect. *Demographic Research*, 38(22), 549–576. <https://doi.org/10.4054/DemRes.2018.38.22>